

Vliv grafomotoriky na rozvoj dětí předškolního věku

Michaela Sýkorová

Bakalářská práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Michaela SÝKOROVÁ**
Osobní číslo: **H09128**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**

Téma práce: **Vliv grafomotoriky na rozvoj dětí předškolního věku**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti grafomotoriky a předškolního věku.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvalitativního výzkumu v Mateřské škole ve Starém Městě.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. Diagnostika dítěte předškolního věku. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1829-0.

LOOSEOVÁ, A., C., PIEKERTOVÁ, N., DIENEROVÁ, G. Grafomotorika pro děti předškolního věku. Praha: Portál, 2001. ISBN 978-80-7367-256-0.

MLČÁKOVÁ, R. Grafomotorika a počáteční psaní. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2630-4.

ROSSELINE, D. Kresba jako nástroj poznání dítěte. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-449-4.

VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie Dětství, dospělost, stáří. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Mgr. Ivana Marášková

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

22. listopadu 2011

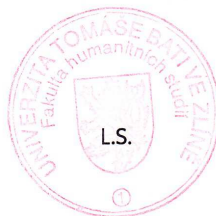
Termín odevzdání bakalářské práce:

4. května 2012

Ve Zlíně dne 12. ledna 2012

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 28.4.2012

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ústanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá rozvojem grafomotoriky u dětí předškolního věku formou zábavných grafomotorických cvičení.

Klade si za cíl, vysvětlit osobnost dítěte předškolního věku, jeho specifika a následný grafomotorický rozvoj dítěte. To, jak dítě bude vybavené po stránce budoucího psaní, tomu se věnuje poslední kapitola.

Za stěžejní část práce lze považovat vytvoření projektu na rozvoj grafomotoriky u předškolních dětí. Děti pracují v rámci jednotlivých cvičení, kde je záměrně rozvíjena jejich grafomotorika. Cílem mé práce je zjistit, zda byl projekt účinný, předat ho pedagogům MŠ s následnou aplikací a začlenit grafomotoriku do života dětí.

Klíčová slova: předškolní období, hra, grafomotorika, kresba, uvolňovací cviky, grafomotorické prvky, lateralita, grafomotorické návyky

ABSTRACT

My thesis deals with the development of graphomotorical skills of preschool children by use of entertaining graphomotorical exercises.

Its target is to explain the personality of the pre-school child, its specifics and subsequent graphomotorical development. The last chapter deals with the question how the child is prepared for the future in terms of writing.

A project which supports the development of graphomotorical skill of preschool children can be considered as the main part of the thesis. Children perform individual exercises which deliberately develop their graphomotorical skills. Goal of my thesis is to find out whether the project was effective and pass it to kindergarten teachers who should apply it and integrate the training of graphomotorical skills into the life of children.

Keywords: pre-school period, game, graphomotorical skills, drawing, relaxation exercises, graphomotorical elements, laterality, graphomotorical habits

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Mgr. Ivaně Maráškové za odborné vedení, cenné rady a praktické připomínky při psaní bakalářské práce.

Motto

„Nemůžeme děti tvořit podle své vůle. Musíme je mít, milovat a vychovávat co nejlépe a jinak je nechat na pokoji.“ (Johann Wolfgang Goethe)

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 OSOBNOST DÍTĚTE PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	13
1.1 TĚLESNÝ A MOTORICKÝ VÝVOJ	13
1.2 KOGNITIVNÍ VÝVOJ.....	14
1.3 SOCIÁLNÍ A EMOCIONÁLNÍ VÝVOJ.....	16
1.3.1 Hra v předškolním věku	17
1.3.2 Výchova dítěte v mateřské škole.....	17
2 GRAFOMOTORICKÝ ROZVOJ DÍTĚTE	18
2.1 GRAFOMOTORIKA.....	18
2.1.1 Grafomotorický vývoj	19
2.2 VÝVOJ KRESBY.....	20
2.2.1 Stadia vývoje kresby.....	21
2.3 UVOLŇOVACÍ CVIKY A GRAFOMOTORICKÉ PRVKY	22
2.3.1 Grafické prvky.....	22
2.4 LATERALITA	23
3 VYTVOŘENÍ SPRÁVNÝCH GRAFOMOTORICKÝCH NÁVYKŮ	25
3.1 SPRÁVNÁ POLOHA TĚLA PŘI KRESLENÍ A PSANÍ.....	25
3.2 SPRÁVNÉ DRŽENÍ PSACÍHO NÁČINÍ.....	26
3.3 NESPRÁVNÉ DRŽENÍ PSACÍHO NÁČINÍ	27
3.4 POČÁTEČNÍ PSANÍ.....	31
3.5 ZÁSADY PRO ROZVOJ GRAFOMOTORIKY	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
4 VÝZKUM	34
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A CÍL VÝZKUMU	34
4.2 DRUH VÝZKUMU	34
4.3 METODY SBĚRU DAT VÝZKUMU.....	35
4.4 VÝZKUMNÝ VZOREK A PRŮBĚH VÝZKUMU	36
4.5 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT.....	37
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU	38
5.1 ANALÝZA ANAMNESTICKÝCH ROZHOVORŮ A POZOROVÁNÍ DĚTÍ.....	38
6 PROJEKT „POHÁDKOVÁ PASTELKA“	60
7 ZÁVĚRY VÝZKUMU	75
ZÁVĚR	77

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	78
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	80
SEZNAM OBRÁZKŮ	81
SEZNAM TABULEK.....	82
SEZNAM PŘÍLOH.....	84

ÚVOD

Umí si někdo z nás přestavit život bez čtení a psaní? Texty, které nám zprostředkovávají informace, co se děje ve světě, nebo život bez knihy a četby. Asi ne. Dovednost číst a chápat daný text označujeme jako gramotnost, kterou potřebujeme pro každodenní život. Gramotnost je často chápána jako schopnost číst a psát, kde psaní je označováno též jako grafomotorika. „*Cizí slovo, které nemá jednoslovný český ekvivalent – označuje pohyby nutné pro psaní*“ (Kutálková, 2010, s. 121). Proto je velmi nutné se této oblasti věnovat již v předškolním věku u neustále jí rozvíjet. Díky kvalitní a procvičené grafomotorice bude dítěti umožněno snadnější psaní a lehčí nástup na základní školu.

Grafomotorika u dítěte předškolního věku je důležitou součástí jeho vývoje. Koordinace motoriky ruky s funkcemi, jako je zrak a hmat, umožní dítěti začít kreslit a v pozdější době i psát. Správné držení těla a správný úchop psacího náčiní je důležité pro rozvoj každého dítěte.

Důvod, proč jsem si vybrala toto téma, je pro mě velice jasný a zřetelný. Grafomotoriku vnímám jako důležitou součást rozvoje jedince již od nejútlejšího věku. Děti se s ní mohou setkávat již v domácím prostředí nebo následně v mateřské škole. Prostřednictvím cvičení pro rozvoj jemné a hrubé motoriky, procvičování uvolněnosti ruky a grafomotorických cvičení. Každá učitelka v mateřské škole by měla zařazovat prvky grafomotoriky, aby u dítěte docházelo k všestrannému rozvoji jeho osobnosti.

V této práci jsem popsala osobnost dítěte předškolního věku v oblasti – tělesné a motorické, kognitivní, sociální a emocionální. V této kapitole jsem svou pozornost věnovala také podkapitole, která je právě pro děti předškolního věku nejpřirozenější součástí vývoje, a to hře. Nezapomněla jsem ani na prostředí, kde dítě tráví skoro většinu času, a to v mateřské škole. Jako stěžejní vnímám druhou kapitolu a to grafomotorický rozvoj dítěte. Považuji za velmi důležité, aby učitelé v mateřské škole zařazovali prvky grafomotoriky do své pedagogické činnosti. Je nesmírně potřebné, aby se dítě setkávalo s grafomotorikou již od nejútlejšího věku. Nejdříve prostřednictvím kresby, která je její nedílnou součástí a později pomocí grafomotorických cvičení. Je vhodné, aby učitelka postupovala od rozvoje hrubé motoriky, pokračovala jemnou motorikou, uvolňovacími cviky a následně zařazením jednotlivých grafomotorických prvků. Musí, ale dodržovat určitý postup, od nejjednodušších prv-

ků, k nejsložitějším. Poslední kapitola teoretické části se zaměřuje na vytvoření správných pracovních návyků – hlavně jak správně sedět a jak držet tužku.

Cílem praktické části je vytvořit projekt na podporu rozvoje grafomotoriky u dětí předškolního věku. Děti pracují prostřednictvím jednotlivých cvičení, při nichž je záměrně rozvíjena jejich grafomotorika.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 OSOBNOST DÍTĚTE PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Předškolní období trvá od 3 do 6 - 7 let. Konec této fáze není určeno pouze fyzickým věkem, ale hlavně sociálním hlediskem, v tomto případě začátkem školní docházky. Charakteristické pro toto období jsou výrazné změny v osamostatnění se, umět se prosadit ve vrstevnické skupině. Toto období se také nazývá, jako období iniciativy (Vágnerová, 2000).

Období předškolního věku, bývá také označováno jako jedno z nejzajímavějších období v životě člověka. Velký zájem o okolní jevy, období aktivity psychické i fyzické, čas, který je často nazýván **obdobím hry** (Šulová, 2004).

Tuto etapu autoři nazývají jako „věkem mateřské školy“. Rodinná výchova stále zůstává u dítěte základem, na kterém mateřská škola staví základy a pomáhá dítěti k dalšímu rozvoji (Langmeier, Krejčířová, 2006).

1.1 Tělesný a motorický vývoj

Ve věku 3-4 roky měří dítě průměrně 90-100 cm a váží 13-17 kg. Dívky mají v tomto období často mnohem méně. V tomto roce dokáže již udržet rovnováhu, na začátku se udrží samo na jedné noze, později již dokáže chodit po špičkách a jezdit na tříkolce. Také se začíná rozvíjet jemná motorika. Dítě začíná být více zručné, ale ještě má občas problémy s koordinací zraku a pohybů ruky. V polovině tohoto období dítě začíná po všem čmárat a stavět stavby z velkých kostek.

Ve věku 4-5 let je výška i váha dítěte opět velmi individuální. Výška je v průměru od 98-104 cm a váha od 14,5-18 kg. Děti v tomto období mají velkou potřebu tělesného pohybu. Zvládnou již sejít ze schodů a střídát přitom pravou a levou nohu. V jemné motorice dokážou pracovat s nůžkami a při kresbě se postavy začínají podobat skutečným lidem.

V období věku 5-6 let je průměrná výška dětí 105-115cm, váha je kolem 16-21 kg. Dívky bývají často pod tímto průměrem a chlapci nad ním. Dítě dokáže udržet rovnováhu, zvládá skákat po jedné noze. Celkově pohyby dítěte začínají být přesnější a detailnější. Postupem času dítě začíná preferovat jednu ruku a začíná se vyhraňovat, zda bude pravák, nebo levák (Bacus, 2009).

Na konci tohoto období se ruce a nohy prodlužují. Zda tělesný vývoj odpovídá věku, se zjišťuje pomocí tzv. filipínské míry – dítě si má přes vzpřímenou hlavu dosáhnout na ušní

lalůček. Důležité je dbát na individuální zvláštnosti u dětí, kdy silnější dítě obstojí lépe v kolektivu než dítě hůře tělesně vyvinuté (Říčan, 2006). V předškolním období hraje významnou roli **motorika**. Jde o pojem označující celkovou pohyblivost organismu. Díky ní, dochází k vývoji kognitivních funkcí a je prvním prostředkem v procesu poznávání okolního světa. Motoriku dělíme na **jemnou**, která je zajišťována drobným svalstvem – pohyby rukou, prstů, artikulačních orgánů a **hrubou**, která se uskutečňuje pomocí velkých svalových skupin – chůze, běh, lezení, skákání (Zelinková, 2001). Pohybová koordinace se celkově projevuje ve schopnosti úplné sebeobsluhy – dítě se samostatně obléká a svléká, uklízí si po sobě hračky, zavazuje si tkaničky a pečuje o svou hygienu. Dítě si v tomto období hraje s různými materiály – knoflíky, plastelínou, dřevem, papírem, látkou. Rádo také zapojuje do své činnosti hmat. S rozvojem jemné motoriky souvisí také **kresba**. Od spontánního čmárání, až ke schopnosti napodobit základní tvary a malovat postavu člověka, na začátku formou hlavonožce (Šulová, 2004). „*Je třeba mít na paměti, že z rozvoje hrubé motoriky vychází rozvoj motoriky jemné, z té pak rozvoj grafomotoriky*“ (Bednářová, Šmardová, 2006, s. 44). Celkový motorický vývoj souvisí s celkovou pohybovou aktivitou dítěte mezi třetím až šestým rokem, s možností pohybu a procvičování. Důležité jsou podmínky, které má dítě pro rozvoj motoriky (Šulová, 2004).

1.2 Kognitivní vývoj

Vývoj inteligence se kolem čtyř let dostává z úrovně předpojmové (symbolické) již na vyšší úroveň, a to na **názorové (intuitivní) myšlení**. Toto typické myšlení předškolních dětí popsal *J. Piaget*. Dítě začíná uvažovat v celostních pojmech, které vznikají na základě vystižených podstatných podobností. Dítě se v tomto věku zaměřuje na to, co vidělo nebo vidí (Langmeier, Krejčířová, 2006). Mezi typické znaky tohoto myšlení patří **egocentrismus** - ulpívání na subjektivním pohledu a tendence zkreslovat úsudky na základě subjektivních preferencí (př. dítě si zakrývá rukama oči, když chce, aby ho druzí neviděli), **fenomenismus** - dítě klade důraz na určitou zjevnou podobu světa. Svět je pro něj takový, jak vypadá, jeho podstatu vesměs ztotožňuje se zjevnými znaky. Z toho důvodu odmítá takové sdělení, že např. velryba není ryba, **magičnost** – děti si pomáhají fantazií a zkreslují poznání a **absolutismus** – názor, že poznání musí mít konečnou a jednoznačnou platnost (Vágnerová, 2000). Mezi další znak typický pro předškolní věk je **antropomorfismus** – tendence polidšňovat předměty, **prezentismus** – chápání všeho ve vztahu k přítomnosti,

fantazijní přístup – vliv fantazie převládá nad logickým uvažováním a **synkretismus** – slučování nelogických znaků. *Lawrence Kohlberg* se věnoval a rozpracoval teorii morálního vývoje. První stadium prekonvenční úrovně morálky je typické pro předškolní věk a považoval ho za základ hodnocení určitého jednání s konkrétními následky. *Sigmund Freud* se ve své psychoanalýze věnuje také falickému stadiu, typické pro předškolní věk. U dítěte dochází k uspokojování v oblasti genitálií. Sexuální zájmy u předškolních dětí lze opravdu pozorovat i v jejich chování. V tomto věku může u dítěte vzniknout Oidipův komplex – láska malého chlapce k matce má podle Freuda sexuální podtext, nebo Elektřin komplex – potlačování pudových přání, identifikace s matkou a přijetím ženské role (Langmeier, Krejčířová, 2006). V předškolním věku se rozvíjí také **paměť**, která je v tomto období převážně *bezděčná*. Záměrná paměť se začíná vytvářet až kolem pátého roku života. Převažuje paměť *mechanická a konkrétní*. Jedná se o vhodné období pro započítání cizích jazyků, ale přiměřeně věku dítěte. **Vnímání** je globální - dítě začíná vnímat celek jako souhrn. Vnímání prostoru je dosud nepřesné, zatím se dítě dokáže orientovat v nejbližším okolí domova. Nepřesně vnímá i časové úseky – přeceňuje čas, který tráví nezajímavým způsobem a naopak. Umí čas posoudit jen ve vztahu ke konkrétní činnosti. **Představy předškolního dítěte** – dětské představy jsou velmi bohaté. Dítě si v tomto věku často vymýšlí, tzv. konfabuluje. Je proto zcela nevhodné trestat je za lži v době, kdy neumí odlišit realitu od konfabulace (Šulová, 2004).

V období předškolního věku dochází k rozvoji **řeči a slovní zásoby**. Výslovnost a artikulace tříletého dítěte je většinou hodně nedokonalá, mnoho hlásek nahrazuje jinými nebo je vyslovuje nepřesně. Ve třech letech dítě umí jednoduchou básničku, zazpívá krátkou písničku, pojmenuje základní barvy. Dítě předškolního věku neumí rozlišit, komu má vykat a komu tykat. Teprve v posledním roce toho období se dítě učí dospělým vykat (Špaňhelová, 2004). „*Řeč má pro vývoj jedince mimořádný význam, protože ovlivňuje kvalitu myšlení, poznávání, učení, jeho orientaci a fungování v lidském společenství*“ (Bednářová, Šmardová, 2006, s. 30). Významnou složkou řečového vývoje je **egocentrická řeč**. Dítě komunikuje samo se sebou a nepotřebuje k této komunikaci druhého. Tato řeč se vyskytuje hlavně při různých dětských aktivitách (Vágnerová, 2000). Řeč je také důležitá pro utváření sociálních vztahů ve skupině, a následné chování a fungování ve skupině (Bednářová, Šmardová, 2006).

1.3 Sociální a emocionální vývoj

Období předškolního věku je dle E. Eriksona označováno jako věk iniciativy, jehož hlavní potřebou je aktivita dítěte. Aktivita v tomto věku již má určitý cíl, kterého má dítě dosáhnout. Stále převažuje silný vliv emocí. V tomto věku dítě akceptuje pravidla chování, která mu předávají uznávané autority, jako rodiče nebo učitelka v MŠ. Heteronomní morálka J. Piageta se u dítěte projevuje v takové míře, že to, co určí dospělý, že je správné, to dítě považuje automaticky za správné a neuvažuje, jestli tomu tak je nebo ne (Vágnerová, 2000). Ovšem základy sebepojetí jsou utvářeny již v batolecím období. Dítě zná své pohlaví, ví, že je dítě a ne dospělý, dokáže popsat vlastní fyzické rysy a své přednost

V předškolním věku zůstává i nadále nejvýraznějším sociálním činitelem rodina, která zajišťuje primární socializaci dítěte – uvádí je do společenství lidí (Langmeier, Krejčířová, 2006). Rodiče jsou pro dítě emocionálně nejvýznamnější autoritou. Představují ideál, kterému se chce dítě podobat. Dítě od rodičů přebírá veškeré postoje, hodnoty a hlavně projevy v chování (Vágnerová, 2000).

Ve složitém procesu socializace docházím k častým změnám na úrovni sociální reaktivity, která probíhá plynule od narození, ale až v předškolním období poskytuje dítěti prožívat emoční vztahy se sourozenci, kamarády, s rodiči, prarodiči a s cizími dospělými. Dochází také k vývoji sociálních kontrol, kdy dítě přijímá normy společenského a žádoucího chování. Již v předškolním věku by mělo docházet k osvojování sociálních rolí, které se dějí, jak v rodině, tak mimo ni. Jde o trénování rolí do budoucího společenského života dítěte (Šulová, 2004).

Socializace není ovšem jen socializací vnějších projevů chování, ale především socializací vnitřního prožívání dítěte (Langmeier, Krejčířová, 2006 In Hoskovcová, 2006). V tomto období dochází k formování základních citových projevů, které jsou mnohdy velmi intenzivní, ale krátkodobé. Děti dokážou ovládat své citové projevy, hodnotit své chování následky tohoto chování. Předškolní období souvisí s morálním etickým vývojem dítěte. S. Freud upozornil, že předškolní věk je obdobím, kdy se u dítěte začíná rozvíjet superego, neboli NADJÁ, nebo své vlastní ideální JÁ (Šulová, 2004).

1.3.1 Hra v předškolním věku

Hra velmi souvisí s rozvojem motoriky. Při hře dochází k spontánnosti, zapojení dítěte. Soustředění na ni závisí na mnoha činitelích předchozího i aktuálního vývoje. Na vztazích a atmosféře v rodině, na dostatku času, kdy si může dítě hrát. Často si dítě hraje s opravdovými kamarády, zvířaty nebo s plyšovými hračkami (Šulová, 2004). Významnou úlohu v socializačním procesu připadá **hře**. Jde o hlavní činnost v životě předškolního dítěte, prostřednictvím níž se dítě začleňuje do kolektivu vrstevníků, učí se komunikovat s ostatními a spolupracovat (Langmeier, Krejčířová, 2006). Hry můžeme dělit: 1, hry instinktivní - experimentační, lokomoční, lovecké, obranné, sexuální, sběratelské. 2, hry senzomotorické – motorické, sluchové, zrakové. 3, hry intelektuální – námětové, napodobivé, fantastické, konstruktivní, skládací, kombinační. 4, hry kolektivní – soutěživé, pospolité, rodinné, stolní. Dítě si určuje dle oblíbenosti typy her a podle toho se dá určit, k čemu bude mít v budoucnosti ve vývoji předpoklady. Mělo by mít možnost dostatečně a spontánně si hrát (Šulová, 2004).

1.3.2 Výchova dítěte v mateřské škole

Po dovršení 3 let věku dítěte může nastoupit do mateřské školy, která se pro něj stává něčím novým. Dítě se musí zadaptovat na nové prostředí, zvyknout si, že s ním není maminka, ale paní učitelka. Dítě se seznamuje s okolním světem, navazuje dětská přátelství, učí se spolupracovat, kooperovat. Musí se naučit respektovat jinou autoritu než je rodič. V mateřské škole jsou dítěti položeny základy pro jeho budoucí život, proto je nesmírně důležité, aby pedagog v MŠ měl teoretické znalosti z předškolní pedagogiky, ale hlavně i vývojové psychologie. Paní učitelka dítě ovlivňuje stejně jako rodič, proto musí vědět, že dítě v tomto období je velmi emocionálně zranitelné.

Každodenní pobyt dítěte v mateřské škole je svou mnohostrannou kvalitou něco jiného, než když se dítě setkává jedenkrát, dvakrát týdně s pár dětmi z okolí. Učitelky mateřských škol mají velkou ochotu spolupracovat s rodinami při výchově dětí (Kořátková, 2008).

Dítě vnímáme jako subjekt, který se uplatňuje v interakci s vrstevníky a dospělými, komunikuje s nimi i s celým okolním světem. V mateřské škole je hlavní důraz kladen na přirozený vývoj každého jedince, spolehlivé a vyvážené naplňování potřeb, získávání zkušeností z různých oblastí osobního rozvoje (Kolláriková, Pupala, 2010). „*Všechno, co potřebuju znát, jsem se naučil v mateřské škole*“ *Robert Fulghum*

2 GRAFOMOTORICKÝ ROZVOJ DÍTĚTE

2.1 Grafomotorika

Pojem „grafomotorika“ je mnoha autory definován různě.

„Cizí slovo, které nemá jednoslovný český ekvivalent – označuje pohyby nutné pro psaní“ (Kutálková, 2010, s. 121).

„Specifická motorika, koordinovaná pohybová aktivita při grafických projevech - kreslení, psaní“ (Dvořák, In Mlčáková, 2009, s. 10).

„Psychomotorická činnost při kreslení a psaní“ (Looseová a kol., In Doležalová 2010, s. 12).

Začátky grafických projevů u dětí předškolního věku jsou spojeny převážně s radostí z kontaktu ruky s papírem, který zanechává různorodé čáry (Lipnická, 2007).

Grafomotorika je souhrn psychomotorických činností, jejichž výsledkem je kreslení a psaní. Úroveň této dovednosti a schopnosti souvisí převážně s vývojem dítěte, kresba je jeho přirozenou součástí. Prostřednictvím barev, tvarů a dynamiky pohybů se projevuje osobnost dítěte a jeho vnímání světa. Z kresby můžeme zjistit velké množství informací – celkovou vývojovou úroveň, úroveň jemné motoriky a grafomotoriky, úroveň zrakového a prostorového vnímání. Poskytuje také informace o vizuomotorice, tedy spolupráci zrakového vnímání a pohybů ruky, o emocionalitě dítěte a o vztazích a postojích (Bezděková, 2008).

„Grafomotorika se u předškolních dětí rozvíjí v závislosti na mnoha psychomotorických funkcích – vliv na ni má mentální věk dítěte, zrakové a prostorové vnímání, laterální paměť, pozornost, pohybová koordinace, i úroveň jemné a hrubé motoriky“ (Bednářová, Šmardová, 2011, s. 13)

Grafomotorika může být důležitá při diagnostice psychických stavů, procesů a vlastností, při diagnostikování poruch a nemocí jedince (Zelinková, 2001). Poruchy v grafomotorice se nejčastěji objevují spolu s horší koordinací pohybů těla a artikulačních orgánů. Jde o důsledek vztahu motorických funkcí s psychikou dítěte a zráním nervového systému. Rané rozpoznání individuálních problémů a nedostatků dítěte v grafomotorickém vývoji může významně posílit prevenci poruch psaní, které by se objevily až ve školním období. Poru-

cha psaní (dysgrafie) má však dobrou prognózu. Pokud rizika této poruchy objevíme ještě v předškolním věku a jestliže správně a včas použijeme preventivně – rozvíjející program, dítě pak nemusí mít nějaké větší problémy a potíže (Lipnická, 2007). **Grafomotorické cvičení** začínáme většinou pohybem vedeným z ramenního kloubu, ve stoje, na velkou svislou plochu. Můžeme začínat kreslit na tabuli, následně na velký formát papíru a postupem času přecházíme na menší formát. Jednotlivá grafomotorická cvičení můžeme doplňovat o jednoduchá lidová říkadla. Příklady cvičení: čmárání jedním směrem, čmárání oběma směry, kroužení jedním směrem, kroužení oběma směry, horní oblouk opakovaně, dolní oblouk opakovaně a osmička (Mlčáková, 2009).

2.1.1 Grafomotorický vývoj

Členění dle Lipnické (2007) :

1 – 2 roky – dítě začíná experimentovat s uchopováním pastelek. Jeho úchop je křečovitý a těžkopádný. Čmárá kdekoliv a při kreslení pohybuje celou rukou.

2 – 3 roky – začíná již správně používat k úchopu pastelky tři prsty, většinou už kreslí po papíře, nikoliv mimo něj. Začíná kreslit vodorovné a svislé čáry, krouživě čmárá kruhy, nakreslené tvary dokáže pojmenovat.

3 – 4 roky – v tomto věku dokáže již znázornit postavy, čarami vyznačuje končetiny, začíná kreslit geometrické tvary (trojúhelník, čtverec), ale ještě je neumí pojmenovat.

4 – 5 let – kresba v tomto období přechází do obrázkového stadia, dokáže nakreslit postavu s trupem a končetinami, kombinuje různé tvary, nedokáže přesně vybarvit předkreslené tvary.

5 – 6 let – kresba je již obsahově bohatá, body dokáže spojit čarou, používá štětec, znázorní geometrické tvary (sluníčko, dům, auto, plot).

Vývojová škála grafomotoriky (položky jsou řazeny podle věku, ve kterém daná schopnost, dovednost obvykle dozrává, ve kterém většina dětí požadovanou činnost zvládá):

Tabulka 1. Vývojová škála grafomotoriky (Bednářová, Šmardová, 2007)

Grafomotorický prvek	Věk dítěte
Čára svislá	3

Čára vodorovná	3
Kruh	3 - 3,5
Spirála	4 - 4,5
Vlnovka	4 - 5
Šikmá čára	4 - 5
„Zuby“	5,5
Horní smyčka	5,5
Spodní smyčka	5,5 - 6
Horní oblouk	6
spodní oblouk	6

2.2 Vývoj kresby

Kresba je významnou součástí grafomotoriky. Je jedním z nejvhodnějších přístupů k poznání osobnosti dítěte. Kresba je pro dítě zpravidla spontánní, radostná činnost a je pro něj také hrou. Dítě je mnohdy motivováno tím, co je pro něj důležité, co ho zajímá nebo trápí (Davido, 2001). Technika kresby je velmi důležitá, ale neméně stejně důležitý je její obsah. Některé děti kreslí rády cokoli, co vidí, co je napadne. Jiné děti nerady kreslí, nebaví je to. Dostatečná zkušenost s kresbou je ale pro budoucí psaní velmi důležitá – proto je důležité v této fázi odstranit strach, úzkost, trému či napětí z této činnosti. Na začátku kresebného vývoje je většinou společné kreslení rodiče a dítěte. Dospělý ovšem nesmí příliš zasahovat do vzhledu dětské kresby, příliš by se lišila od dětského vidění (Kutálková, 2005). Kresba dítěte souvisí s jeho celkovou vyspělostí a objevují se tam prvky typické pro jednotlivá vývojová stadia (Bednářová, Šmardová, 2011). Kresba je pro dítě velkým výrazovým prostředkem, protože vyžaduje schopnost jen udržet tužku a kreslit. Dítě kresbou „graficky vypráví“, aniž by muselo jakkoli slovně promluvit (Davido, 2001).

2.2.1 Stadia vývoje kresby

Fáze dle Davida (2001):

- **Období „skvrn“** – typické pro věk jednoho roku. V tomto období ovšem rodiče málokdy dovolují dítěti výtvarně se projevit.
- **Stadium „čmáranic“** – věk kolem jednoho - dvou let. Dítě s oblibou čmárá všemi směry, aniž by zvedlo tužku. Spokojené dítě kreslí často silné čáry u nešťastných dětí je tomu naopak.
- **Stadium „čárání“** – následuje bezprostředně po období „čmáranic“. V tomto období se dítě snaží napodobit psaní dospělých a již lépe drží tužku. Můžeme zde vidět již nějaký náznak určitého konkrétního obrazu. V tomto období však dítě dlouho neudrží pozornost a často kresbu ani nedokončí. Dítě často projeví záměr až na závěr kreslení, jde o „náhodný realismus“. Typické věkové období 2 – 3 roky.
- **Stadium „hlavonožce“, univerzálních postav** – kolem 3 roku věku dítěte začíná dávat kresbě již obsahový význam. Jde o věk, kdy kreslí postavy „hlavonožce“. Postava začíná kolečkem představujícím hlavu, na něho navazuje trup, dvě čárky – nohy a poté ještě ruce. Jde o kresbu postavy dětí mezi 3 – 5 lety. V pozdějším věku přibývá v kresbě detailů (knoflíky, uši, ústa).

V obrazech dětí často nacházíme přání, bolesti, touhy, zklamání, ale také radost a štěstí. Důležité je, prohlubovat a rozvíjet děti v jejich výtvarném projevu. Dítě, které bylo v předškolním a mladším školním věku dostatečně podporováno ve výtvarných činnostech se později stává více intuitivní a má větší představivost (Závora, 2004).

Kresba může být jednou z metod pedagogické diagnostiky. Dříve se kresba hodnotila hlavně z hlediska poznávacích procesů, v současné době jde především o citové prožívání dítěte, jeho prožívání (Zelinková, 2001). **Řeč barev** hraje v dětské kresbě velmi významnou roli. Např. použití převážně červené barvy je dle psychologů před šestým rokem zcela normální. Po šestém roce může ukazovat na projevy agresivity a nedostatečnou kontrolu emocí. Modrou barvu často používají děti mladší pěti let, které v mnohých případech často kontrolují své chování. Žlutou barvu používají převážně děti, které jsou ve velké míře závislé na dospělých. Fialová barva může být příznakem neklidu u dětí. Černou barvu použí-

vají děti, které zažívají pocity úzkosti, strachu, nejistoty. Mezi **základní symboliky**, které děti nejčastěji kreslí, můžeme zařadit – dům, strom, zvířata, hvězdy, živly (Davido, 2001).

2.3 Uvolňovací cviky a grafomotorické prvky

Cílem přípravného cvičení je připravit dítě na psaní prvních písmen, slov a vět. Děti vykonávají přípravné grafomotorické uvolňovací cviky. Rytmické uvolňovací cviky mají vycvičit lehký, pružný, psací budoucí pohyb. Uvolnění ruky nejdříve postupuje od ramenního kloubu přes loketní kloub až k uvolnění zápěstí a jednotlivých prstů (Mlčáková, 2009). Uvolňovací cvičení by měly být na začátku prováděny co nejměkčím psacím náradím, aby jednotlivé pohyby ruky byly co nejvíce uvolněné. Cviky se nejprve provádí ve stoje na tabuli, zeď a papír a pokračují vsedě u stolu. Můžeme kreslit prstem v písku, mouce, soli, krupici. Velikost psací plochy se mění od největšího formátu k menšímu. Uvolňovací cviky můžeme provádět za doprovodu nejrůznějších říkanek, básniček, aby pro dítě bylo cvičení zajímavější a zábavnější a vykonáváme je před každým kreslením a později psaním. Děti na začátku kreslí jen neurčité tvary, později se přidávají složitější **grafomotorické prvky**. Pokud u dětí chceme rozvíjet grafomotoriku, není vhodné, abychom volili náhodně grafické prvky. Je důležité volit optimální úroveň těchto prvků, které odpovídají aktuálním možnostem a věku dítěte. Postupujeme tedy od nejjednodušších k složitějším.

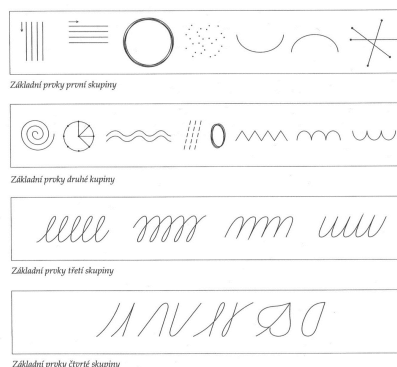
2.3.1 Grafické prvky

Šmardová a Bednářová (2006) uvádějí rozdělení jednotlivých grafických prvků do čtyř skupin, které odpovídají také věkovému období:

1. **skupina prvků (věkové období 3 – 4,5 let)** – patří sem ty nejjednodušší prvky jako je rovná čára, vodorovná čára, kruh, tečky, oblouky a šikmá čára vedená pomocí opěrných bodů.
2. **skupina prvků (věkové období 4 – 5,5 let)** – do této skupiny řadíme spirálu, šikmou čáru, vlnovku, elipsu, zuby (ostré obraty).
3. **skupina prvků (věkové období 5 – 6,5 let)** – řadíme sem horní smyčku, spodní smyčku, horní oblouk s vratným tahem, spodní oblouky s vratným tahem.

4. skupina prvků – jednotlivé prvky v této skupině tvoří již základy písma. Proto není nutné, aby jej zvládaly děti předškolního věku. Patří sem stoupající šikmá čára, srdcovka, horní a dolní zátrh, horní a dolní klička a prvky písmen.

Obrázek 1. Skupiny grafických prvků (Bednářová, Šmardová, 2006)

Je důležité, aby děti nacvičený prvek pravidelně opakovaly, aby došlo k jejich zautomatizování. „Učení probíhá intenzivněji a výsledky jsou trvalejší, když nechybí: opakování – variace – aktivita – radost“ (Looseová, Piekertová, Dienerová, 2007, s. 67).

2.4 Lateralita

Lateralita může mít velký vliv na rozvoj grafomotoriky. To, jakou rukou bude dítě kreslit, později psát, můžeme pozitivně či negativně ovlivnit budoucí psaní. Lateralita v překladu znamená „přednostní užívání jednoho z párových orgánů, tj. ruky, nohy, smyslových orgánů a je odrazem aktivity odpovídajících korových polí mozku“ (Zelinková, 2001, s. 104). Dle převahy některého z užívaného orgánu rozlišujeme praváctví, leváctví a ambidextrií, což je nevyhraněnost některých z párových orgánů a obě ruce používá na stejné úrovni (Zelinková, 2001). Věk, kdy dítě začíná přednostně užívat některou ruku víc, se u většiny dětí liší. Průměrně se dítě vyhraňuje kolem věku 3 let (Zelinková, 2008). U předškolních dětí není ještě dominance některé z rukou zřejmá a jde tedy o nevyhraněnou lateralitu (Zelinková, 2001). Není-li ovšem lateralizace dokončena v předškolním věku, může být jedním z faktorů, poukazujících na pozdější riziko dyslexie a dysgrafie (Zelinková, 2008). K lateralizaci dochází postupně, dosažení určitého stupně je výrazným vývojovým mezníkem, který má vliv na motoriku končetin, řečové dovednosti a pro úspěch v oblasti čtení a psaní (Svoboda, Krejčířová, Vágnerová, 2001). K diagnostice laterality se využívá *Zkouška*

latreality Matějčka a Žlaba, která byla ověřována již v šedesátých letech. Dítě při této zkoušce provádí činnosti, které se nedají nacvičit - sáhni si na nos, dej klíč do zámku (Zelinková, 2001, 2008).

Lateralitu můžeme procvičovat v rámci různých cvičení na přednostní užívání jedné ruky a to již u dětí předškolního věku. Určitě se nesnažíme dítě vyhraňovat sami tak, že ho budeme ovlivňovat tím, že mu pastelku kterou má v levé ruce, budeme dávat do pravé ruky.

3 VYTVOŘENÍ SPRÁVNÝCH GRAFOMOTORICKÝCH NÁVYKŮ

„*To, jak se dítě v předškolním věku naučí u kreslení sedět, držet tužku, pracovat s uvolněným a napětím, významnou měrou poznamenává jeho výkony ve čtení, psaní později ve škole*“ (Bednářová, Šmardová, 2006, s. 48). Pokud si dítě již na začátku osvojí chybné návyky, bude to negativně ovlivňovat jeho pozdější výkon a dítě nebude motivováno k dalšímu zlepšení.

K pracovním návykům řadíme dle Mičákové (2009):

- správné sezení a držení těla při psaní
- správný úchop tužky
- natočení psací podložky, papíru, sešitu
- osvětlení psací plochy
- doba, kdy dítě píše
- vytváření radostné pracovní atmosféry

Bednářová, Šmardová (2006) uvádí ještě druhy kreslicích a psacích potřeb a uvolnění ruky při kreslení a psaní.

3.1 Správná poloha těla při kreslení a psaní

Při kreslení a psaní má dítě sedět na celém sedadle. Nohy jsou mírně u sebe, ohnuty v kolenu přibližně v pravém úhlu a opřeny celými chodidly o podlahu. Trup se mírně naklání dopředu, ovšem hrudník se nedotýká psací desky. Ramena jsou ve stejné výšce a obě předloktí leží souměrně na psací desce. Hlava je lehce skloněna nad psací deskou (Mičáková, 2009).

Vytvoření návyku správného sezení je dlouhodobý proces a je potřeba, aby učitelé vedli děti k tomuto návyku a dostatečně je hlídali a opravovali. Důležité také je, aby dítě mělo kvalitní nábytek – stůl i židli.

Ideální je mírně šikmá deska stolu, která nutí děti sedět rovně a nemají tak často tendenci „lehnout“ si na desku stolu s lokty daleko u sebe (Kutálková, 2005).

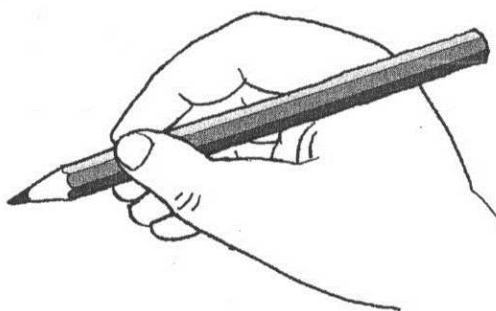

Obrázek 2. Správná poloha při kreslení a psaní (Bednářová, Šmardová, 2006)

3.2 Správné držení psacího náčiní

Správný úchop je velmi důležitý pro budoucí psaní. Dítě si musí osvojit dostatečné a kvalitní návyky, jak správně držet tužku.

Správný způsob úchopu psacího náčiní je tzv. **špetkové držení**. Tužku drží tři prsty pravé nebo levé ruky: palec, prostředníček a ukazováček. Palec má dítě lehce skrčený a přidržuje tužku zleva a je výš než ukazováček. Prostředníček přidržuje tužku zprava boční stranou posledního článku prstu. Ukazováček je lehce ohnutý, je položený 2-3 cm od konce hrotu tužky. Poslední dva prsty ruky nejsou přitisknuté k dlani, ale jsou lehce ohnuté (Doležalová, 2010). Tento způsob držení je důležitý pro správný nácvik grafomotorických činností. Pro snadnější nácvik špetkového úchopu je vhodné používat trojhranné tužky a pastelky, které mají tvar trojúhelníku a tvoří opěrný bod pro jeden prst. Pro ještě snadnější úchop existují násadky na tužky a pastelky, které ještě víc fixují správné postavení prstů (Bednářová, Šmardová, 2006). Pokud dítěti správný úchop nejde, můžeme to nacvičit tím, že se naučí pojmenovávat jednotlivé prsty a procvičí špetku bez psacího náčiní. Tento nácvik může být podložen básničkou, říkankou nebo písničkou (Doležalová, 2010).

Obrázek 3. Správný úchop tužky (Doležalová, 1996)

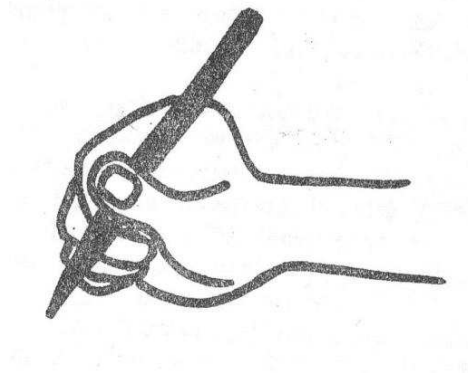
Pohyblivost ruky se rozvíjí už od narození dítěte. V rodinách nebývá často tomuto rozvoji věnována dostatečná pozornost, protože vývojové nedostatky nejsou na první pohled zřetelné. V mateřské škole dochází k podněcování aktivit, které zlepšují koordinaci pohybů celého těla, podporují správný vývoj hrubé motoriky a v posledním roce před nástupem do základní školy je péče nejvíce věnovaná jemné motorice, která je základem pro úspěšný nácvik psaní. Při nedostatečném a nekvalitním rozvíjení hrubé motoriky a následně jemné, může v první třídě základní školy vznikat celá řada dysgrafických obtíží.

3.3 Nesprávné držení psacího náčiní

Pokud si dítě neosvojí špetkový úchop, tak všechny další úchopy považujeme za nesprávné. Pro tyto nesprávné úchopy je charakteristická křečovitost nebo jiná poloha prstů na tužce, pastelce. Způsobuje to velmi brzkou únavu ruky, kdy se křeče objevují nejen v ruce, ale také v celém těle (Doležalová, 2010). Křečovitě úchopy se řeší nejprve kreslením na velké plochy. Dítěti dáme silnou voskovku nebo tzv. kreslicí kuličku. Když to nepomůže, dáme dítěti silnější štětec. Štětce totiž vedou k tomu, že se kresba zvětší a zápěstí se uvolní a není tak křečovité (Kutálková, 2005).

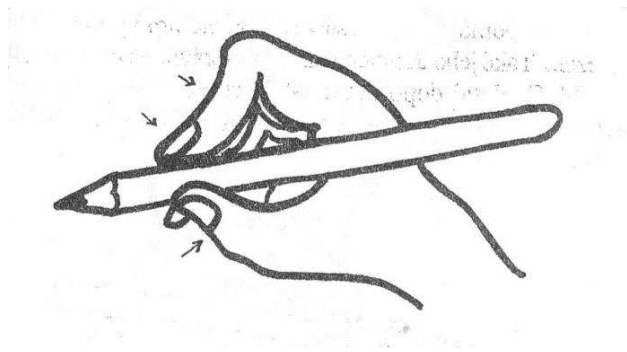
M. Zapletal (In Doležalová, 1996) označuje tyto nesprávné způsoby držení:

- a) **pěstičkový úchop** – dítě kreslí jen čmáranice, velmi jednoduché kresby bez detailů. Typické pro děti s DMO nebo mentálně retardované.

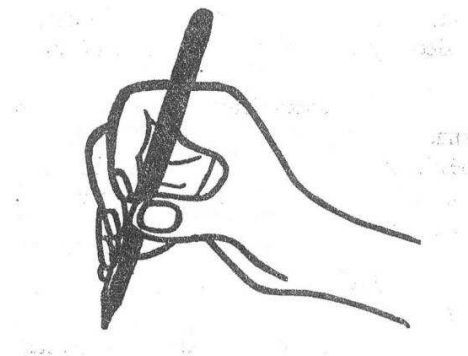
Obrázek 4. Pěstičkový úchop

- b) **křečovitý úchop** – prsty jsou často ve správné poloze, ovšem křečovitě svírají tužku nebo pastelku. Může u dětí způsobovat odkrvení prstů.

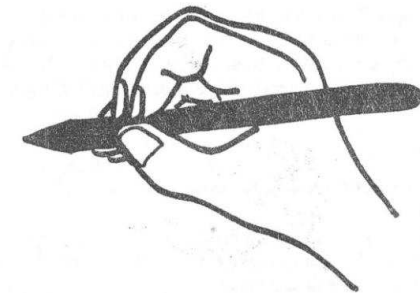
Obrázek 5. Křečovitý úchop

- c) **smyčkový úchop** – umožňuje kreslení detailů, ovšem pro psaní je omezující. Tento úchop je častý u dětí s DMO a LMD.

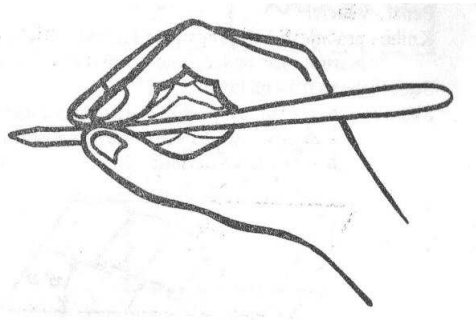
Obrázek 6. Smyčkový úchop

- d) **hrstičkový úchop** – je často považovaný za nejbližší normálnímu „špetkovému úchopu“. Způsobují ovšem rychlou únavu ruky.

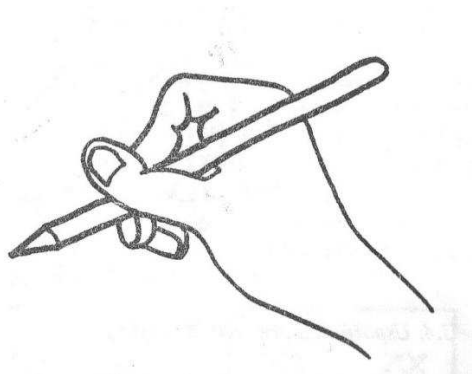
Obrázek 7. Hrstičkový úchop

- e) **protažené hrstička** – omezuje rychlost psaní

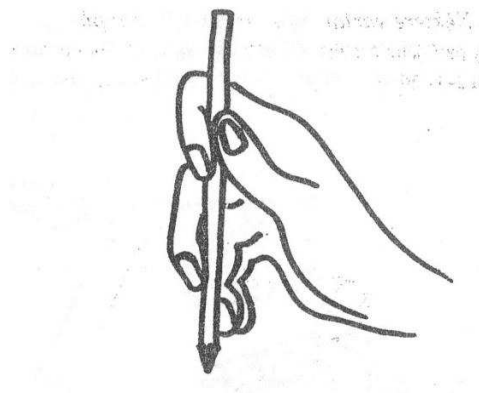
Obrázek 8. Protažená hrstička

- f) **úchop špetkový s vyšším palcem** – palec je výš než ukazováček. Dětem nevdí při kreslení a psaní, ale omezuje plynulost. Psaní je těžkopádné a pomalé.

Obrázek 9. Úchop špetkový s vyšším palcem

g) **vařečkový úchop** – tužka je kolmo k podložce

Obrázek 10. Vařečkový úchop

h) **úchop americký** – tři prsty jsou ve špetce, pero mezi ukazovákem a prostředníkem.

S nesprávnými úchopy se nejčastěji můžeme setkat u dětí v raném věku, z málo podnětného prostředí, u dětí mentálně retardovaných. Již od začátku nácvičku je důležité dbát na správný úchop tužky (Doležalová, 2010).

Natočení papíru se liší podle toho, jestli je dítě pravák, nebo levák. Dítě, které je pravák si natočí papír od středu těla doprava. Dítě, které je levák si natočí papír od středu těla doleva. Možnost sklonu ovšem necháváme na dítěti, jak mu to nejlépe vyhovuje (Sovák, In Mlčáková, 2009). **Světlo** by u praváků mělo dopadat zleva a u leváků zprava (Křivánek, Wildová, In Mlčáková, 2009). Nejvhodnější je denní světlo, bez umělého osvětlení (Šupšáková, In Mlčáková, 2009). **Doba**, kdy má dítě psát je nejvhodnější, když je odpočaté a koncentrované. Proto ho zařazujeme do ranních, popřípadě v domácím prostředí v odpoledních hodinách (Křivánek, Wildová, In Mlčáková, 2009).

Důležité je nikdy dítě nepřetěžovat, psát jen dokud může. Ovšem nepřesahujeme dobu 10 minut.

Dle Lipnické (2007) grafomotoriku a počáteční psaní můžeme podporovat **vizuomotorikou**, neboli zrakovým vnímáním. Dítě se poté lépe orientuje a dokáže:

- porovnat a rozlišit stejné a rozdílné tvary
- grafické vzory a symboly

- vyhledá velká tiskací písmena v abecedě
- dokáže se orientovat v prostou, dle pokynů vyučující (vpravo, vlevo, nahoru, dolů)
- rozliší detaily a sestavuje části do celku

Aby dítě mohlo kreslit a v pozdějším věku psát, musí mít rozvinutou koordinaci mezi okem a rukou – tedy vizuomotorické koordinace. Souvisí právě s rozvojem jemné motoriky, grafomotoriky, zrakové diferenciaci, zrakové analýzy a syntézy, a prostorové orientace. Vizuomotorická koordinace má vliv na každodenní život dítěte a činnosti, se kterými se setkává, sebeobsluha, kreslení, psaní. Úroveň zrakového vnímání můžeme ovlivnit tzv. jednotažnými cviky. Při obkreslování musí dítě sledovat směr čáry. Postupně vedeme dítě k nepřerušovaným pohybům (Bednářová, Šmardová, 2011).

Důležité je vést dítě systematicky a pravidelně u jednotlivých cviků. Není dobré děti přetěžovat. Mohla by se vyskytnout nechuť ke kreslení a psaní, což by mohlo být základem pro vznik pozdějších poruch.

3.4 Počáteční psaní

K vytváření správných grafomotorických návyků můžeme zařadit i počáteční psaní. Vývoj tohoto psaní je ovlivněn rozvojem mluvené řeči. Úroveň závisí na podnětném prostředí, zájmu a motivaci dítěte. Děti předškolního věku píšou obvykle velkým tiskacím písmem, které je pro ně méně náročné na koordinaci grafomotorických pohybů při psaní. Úroveň techniky psaní závisí na individualitě každého dítěte. Ve vývoji počátečního psaní můžeme rozlišit několik stádií:

- 1) **volné čmárání** – souvisí se začátky grafomotorických pohybů. Dítě kreslí čáry různými směry, přičemž tuto činnost označuje za psaní. Přisuzuje mu často určitý obsah a čárám konkrétní význam.
- 2) **lineární čmárání** – dítě kreslí různě dlouhé čáry a na papíře je uspořádává do určitých tvarů nebo vzorů. Tento proces také nazývá psaním.
- 3) **experimentování s písmeny** – dítě začíná napodobovat tvary písmen a hlavně ty, které jsou pro něj nejjednodušší svým tvarem (A, O, E, I...).

- 4) **psaní vlastního jména** – nejprve dítě začíná psát své vlastní iniciály, popřípadě si může vymyslet i zkratku svého jména.
- 5) **psaní vycházející z emocionálních zážitků** – dítě je ve své činnosti často motivováno citovými zážitky, které prožije. Často písmena doplňuje kresbou. Píše jména nejbližších osob.
- 6) **objevy psaní slov** – dítě si uvědomuje důležitost slov pro komunikaci s lidmi. Často žádá dospělého, aby přečetl, co napsalo. Postupem času objevuje spojitost mezi grafickou a fonemickou podobou.
- 7) **psaní hláskováním** – v tomto stádiu dítě zná již všechna tiskací písmena abecedy a snaží se je uplatnit v praktickém životě.
- 8) **konvenční psaní** – dítě si již uvědomuje význam písemné komunikace. Slova píše tak, jak je slyší.

Rozvoj raných stádií psaní vede dítě k poznávání nových činností, které mu zprostředkují nový způsob komunikace s okolím (Lipnická, 2007).

3.5 Zásady pro rozvoj grafomotoriky

Při procvičování a upevňování v grafomotorice je důležité začínat poslopně: rozvoj hrubé a jemné motoriky, poté zařadíme uvolňovací cviky a následně až jednotlivé grafomotorické prvky, které ovšem řadíme od nejjednodušších k nejsložitějším. Dítě by mělo mít na procvičení každého grafického prvku dostatek času, aby se s ním seznámil a dostatečně osvojil (Bednářová, Šmardová, 2006). Dítěti by měla ovšem grafomotorická cvičení přinášet radost a uspokojení. Důležité je, abychom cvičení opakovali pravidelně několikrát týdně, po kratších časových úsecích, aby děti měly možnost si prvky dostatečně osvojit. Jednotlivá cvičení by měla probíhat v klidném a příjemném prostředí, aby pro dítě nebyl žádný rušivý element v okolí. Pedagog, který pracuje s dítětem, by měl umět ocenit výkon dítěte, ale i samotnou snahu (Looseová a kol., 2001).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUM

V praktické části se zabývám vytvořeným projektem na podporu rozvoje grafomotoriky u dětí předškolního věku. K tématu jsem si zvolila výzkum kvalitativní.

4.1 Výzkumný problém a cíl výzkumu

Výzkum je zaměřen na zjištění grafomotorických dovedností dětí předškolního věku a vytvoření zásobníku technik, které mohou přispět k rozvoji těchto schopností.

Cílem mé práce je zjistit úroveň grafomotoriky u vybraných dětí z MŠ, vytvořit projekt na podporu rozvoje grafomotoriky u dětí předškolního věku a sledovat, jak děti k jednotlivým grafomotorickým činnostem přistupují. Projekt jsem nazvala motivačně „Pohádková pastelka“. Také nabízím činnosti k rozvoji hrubé motoriky, jemné motoriky, uvolňovací cviky a jednotlivá grafomotorická cvičení. Tento projekt může sloužit aplikačně jako metodický materiál pro pedagogy MŠ.

Výzkumné otázky mé bakalářské práce jsou:

- Jaká je úroveň grafomotorických schopností dětí předškolního věku?
- Jak se v průběhu vytvořeného projektu rozvíjí grafomotorické schopnosti u jednotlivých dětí?
- Jak děti reagují na grafomotorická cvičení?

4.2 Druh výzkumu

Pro svůj výzkum jsem zvolila kvalitativní výzkum – formou pedagogického experimentu. Vzhledem k nízkému počtu dětí, se kterými jsem pracovala, jsem měla osobní a intenzivnější kontakt, který jsem považovala ve svém výzkumu za důležitý. Díky kvalitativnímu výzkumu mi bylo umožněno využít individuálního přístupu, kterého bych výzkumem kvantitativním nedosáhla.

4.3 Metody sběru dat výzkumu

Pro dosažení předem stanovených cílů jsem si zvolila následující metody, které mi blíže odpoví na jednotlivé výzkumné otázky. Pozorování jednotlivých dětí jsem zvolila proto, že pokud je dítě v přirozeném prostředí, bude pro mě jednodušší zjistit potřebné informace. Pro vytvoření grafomotorického projektu jsem zvolila metodu pedagogického experimentu, díky němuž jsem si mohla vyzkoušet, jak jednotlivé děti různě reagují na jednotlivá cvičení. Anamnestický rozhovor s paní učitelkou mi mé informace doplnily, proto jsem ho zvolila, až na konci výzkumného šetření.

- **Pozorování dětí** – pro pozorování dětí je využit pozorovací záznamový arch, který se skládá z tabulky, která obsahuje název sledované činnosti – jemná motorika, kresba lidské postavy, zvládnutí grafomotorického prvku, úchop tužky, postavení ruky, tlak na podložku, plynulost tahů, zkouška obtahování (viz. příloha P XV)
- **Pedagogický experiment = akční výzkum** - projekt má motivační název, který obsahuje 6 lekcí. Každý týden je s dětmi provedena jedna lekce, kdy jednotlivé lekce na sebe navazují.
- **Rozhovor** – probíhal s paní učitelkou (anamnestický rozhovor). Šlo o zjišťování anamnestických údajů o dítěti. Otázky byly předem připravené a paní učitelka odpovídala a doplňovala nad rámcem předem připravených otázek.

Otázky do rozhovoru

Jak dlouho je dítě v MŠ?

V kolika letech dítě nastoupilo do MŠ?

Jaký vidíte pokrok u dítěte od nástupu do MŠ?

Jak se dítě projevuje ve společnosti kamarádů?

Z jaké rodiny dítě pochází?

Jak dítě komunikuje?

Má dítě výchovné problémy a jaké?

Je dítě zralé na vstup do školy, pokud ne tak proč?

Jak rodiče komunikují a spolupracují se školou?

Jaké je dítě povahy?

Jaké byly grafomotorické schopnosti po nástupu dítěte do MŠ?

Jak se vyvíjela grafomotorika v průběhu pobytu v MŠ?

Je dítě pravák nebo levák?

Baví dítě grafomotorická cvičení?

4.4 Výzkumný vzorek a průběh výzkumu

Výzkumný vzorek mé bakalářské práce tvoří 6 dětí z Mateřské školy ve Starém Městě. Způsob výběru vzorku je záměrný. Děti byly vybrány na základě domluvy s paní ředitelkou i zákonnými zástupci jednotlivých dětí. Tento vzorek tvoří 3 děvčata a 3 chlapci.

Vzorek tvořili:

3 dívky – 5,1 let; 6,7 let; 6,6 let

3 chlapci – 6,9 let; 5,6 let; 6,2 let

Výzkum probíhal v časovém období leden – březen 2012. Nejdříve jsem oslovila paní ředitelku Mgr. Ivetu Poláškovou z Mateřské školy ve Starém Městě s žádostí o možnost výzkumu v její mateřské škole. S jejím souhlasem jsem oslovila zákonné zástupce šesti dětí s žádostí, aby se jejich dítě mohlo účastnit výzkumu zaměřený na rozvoj grafomotoriky v mateřské škole.

Ukázku informovaného souhlasu jednotlivých zákonných zástupců uvádím v příloze P XVI. Setkala jsem se vždy s vřelým a ochotným souhlasem zákonných zástupců i jednotlivých respondentů, jak dětí, tak jejich učitelky.

V lednu 2012 jsem začala s grafomotorickým programem u dětí předškolního věku. Dětem jsem se představovat nemusela, protože jsem již v této třídě absolvovala pedagogickou souvislou praxi. První jsem dětem vysvětlila, co budeme po dobu 6 týdnů dělat a jak to bude probíhat. Nejdříve jsem si musela získat jejich důvěru, aby vše probíhalo přirozeně a validně. Všech 6 lekcí probíhalo v prostředí mateřské školy, kterou děti dobře znaly. Proto nebylo žádných rušivých elementů, které by nějak narušovaly náš výzkum.

Každou grafomotorickou lekci doplňovala další metoda a to pozorování dětí. Do předem připraveného záznamového archu jsem zaznamenávala jednotlivé položky. Také jsem měla připravený prázdný list papíru, kde jsem si zapisovala nejrůznější postřehy, které jsem u dětí zpozorovala.

S paní učitelkou jsem v průběhu šesti týdnů provedla anamnestický rozhovor, ze kterého jsem poté provedla kazuistiku jednotlivých dětí. Tento rozhovor probíhal v příjemném prostředí mateřské školy. Paní učitelka byla velice přívětivá a ochotná popovídat mi o jednotlivých dětech a zodpovědět všechny moje otázky. Rozhovor jsem nenahrávala, protože u anamnestického rozhovoru není potřeba jít více do hloubky, jako například u polostrukturovaného rozhovoru.

4.5 Způsob zpracování dat

Zpracování dat, získaných metodou pozorování, proběhla následujícím způsobem. Jednotlivé výkony dětí jsem zaznamenávala do předem připraveného záznamového archu s jednotlivými položkami. Výsledky jsem zpracovala do tabulek pro každou jednotlivou položku zvlášť. Za každou tabulkou následuje slovní popis pro lepší pochopení.

Metoda rozhovoru nebyla nahrávána na diktafon, ale zapisována na papír. Paní učitelka odpovídala na mé jednotlivé otázky a následně se i rozpovídala o jednotlivých dětech. Poté byl rozhovor přepsán do ucelené písemné podoby a byl zpracován do podoby kazuistik.

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU

5.1 Analýza anamnestických rozhovorů a pozorování dětí

Po anamnestickém rozhovoru s paní učitelkou jsem provedla kazuistiku jednotlivých dětí. Jméno dítěte nebudu uvádět, aby byla zachována naprostá anonymita všech respondentů. Jednotlivé děti budu místo jména číslovat. Pozorování je zpracováno do přehledných tabulek a doplněno slovním popisem u jednotlivých tabulek.

Dítě 1

Pohlaví: Chlapec

Věk: 5, 6 let (březen 2012)

Vzhled a povaha dítěte:

Chlapec nižší postavy, krátké světlé vlasy, modré oči. V kolektivu patří mezi oblíbené, je kamarádský. Ve dvojici zastává roli podřízenou. Je průměrně živý, reaguje rychle, je aktivní, veselé povahy, je rád mezi dětmi.

Rodinná anamnéza:

Dítě pochází z úplné a bezproblémové rodiny. Oba rodiče se plně podílí na výchově chlapce. Do mateřské školy chlapce vodí většinou maminka. Chlapec nemá problémy, když se má odloučit od matky.

Školní anamnéza:

Dítě nastoupilo do mateřské školy ve 3 letech a v současné době ji navštěvuje již 2 a půl roku. Po nástupu dítěte do mateřské školy je vidět přiměřený vývoj v jeho vývoji. Jak v oblasti motoriky – jemné i hrubé, v oblasti řeči, samoobsluhy.

Komunikace:

S učitelkou i ostatními kamarády dítě komunikuje bez zjevných problémů, spontánně, řeč odpovídá věku dítěte. Od pěti let dítě navštěvuje logopedickou poradnu, kde se snaží o nápravu logopedické vady – dyslalie.

Projevy chování:

Dítě se nepotýká s žádnými výraznějšími negativními projevy chování, vše řeší s rozmyslem bez agresivních sklónů.

Schopnosti a dovednosti:

Chlapec je v současné době nezralý pro vstup do základní školy. Má zjevné potíže v oblasti učení – neprojevuje zájem, nebaví ho to. Dále má problémy s jemnou motorikou a následně i s grafomotorikou. Rodiče jsou ovšem ve výchově důslední, a proto chlapec navštěvuje logopedickou poradnu, pracují s ním doma a snaží se odstraňovat grafomotorické potíže.

Grafomotorické dovednosti:

Po nástupu dítěte do mateřské školy byly grafomotorické dovednosti značně omezené, nevyhledával ani kreslení. Nebavilo ho to. V průběhu pobytu v mateřské škole se grafomotorika rozvíjela velice pomalu a v současné době ho různá grafomotorická cvičení nebaví, neprojevuje o ně zájem. Když učitelka zadá úkol a činnost, tak ji vykoná, ale dál už ji nevyhledává. Na grafomotorická cvičení reaguje sice kladně, ale když nemusí, tak úkol nedělá.

Kresba je chudá na detaily, neodpovídá věku. Kresbu lidské postavy zvládá s problémy, barvy umí používat bez problémů.

Psací náčiní drží křečovitě, má nesprávný úchop a špatně sedí u stolu, buď se na židli houpe, nebo si sedí na nohách. U posledních lekcí se snaží sedět správně, dokonce ho ostatní děti napomínají a opravují.

Hrubá motorika je u dítěte v normě, bez nějakých zjevných problémů.

Při grafomotorických činnostech spolupracoval, byl ochotný plnit zadaný úkol. Na konci každé lekce už ho činnost nebavila a konečné úkoly už vypracovával rychle bez snažení, aby to měl co nejdříve hotové.

Lateralita:

Lateralita je již vyhraněná, je pravák.

Tabulka 2 Úroveň jemné motoriky dítě č. 1

Jemná motorika	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Manipulace s drobnými předměty		X	
Stříhání			X
Uvolňovací cviky			X
Kreslení			X

Chlapec činnosti např. s nůžkami zvládá samostatně. Cviky na uvolnění mu nedělají žádné problémy. Kreslí a maluje rád.

Tabulka 3 Úroveň spontánní kresby dítě č. 1

Spontánní kresba	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Postava		X	
Dům			X
Rozdílné náměty			X

Kresba postavy ještě není na nejlepší úrovni, ale dům a určité další obrazy zvládá bez problémů.

Tabulka 4 Úroveň grafomotorických prvků dítě č. 1

Grafomotorický prvek	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Svislé a vodorovné čáry			X
Kruh		X	
Horní a dolní oblouk			X

Spirála		X	
Vlnovka		X	
„Zuby“	X		

Chlapec měl největší problémy s posledním prvkem „zuby“. Nácvič prvků ještě zvládl, ale nakreslit už ho nedokázal. Nebyl si jistý s ostrými hroty, proto vždy zakončil spíš jako vlnovku. Naopak nejvíce mu šly čáry a oblouky. Tyto lekce vypracovával s jistotou, dokončil celý úkol a neměl sebemenší problém. U prvků, jako byl kruh, spirála a vlnovka potřeboval delší čas na vypracování.

Tabulka 5 Stav návyků při kreslení dítě. 1

Návyky při kreslení	Stav
Držení tužky	křečovitě, pěstičkový úchop
Postavení ruky	správné
Uvolnění ruky, tlak na podložku	ruka není příliš uvolněná, výrazný tlak na podložku
Plynulost tahů	linie tahu je přerušovaná, ale v normě

Držení psacího náčiní je křečovitě, převládá pěstičkový úchop. Proto dochází k výraznému tlaku na podložku. O plynulost tahů se snaží, ale zatím jde o přerušovanou linii. Na chlapci je vidět zájem, má snahu o zlepšení. Na činnost se soustředí, ale s přibývajícím dobou už ztrácí pozornost. V projektu jsem se zaměřila na uvolněnost ruky před každým grafomotorickým prvkem.

Tabulka 6 Úroveň vizuomotoriky dítě č. 1

Vizuomotorika	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Obtahování		X	

Předkreslený vzor zvládá, ale je potřeba mu činnost dovysvětlit a dát mu na ni dostatek času.

Pozn.:

Nezvládá – dítě není schopno splnit úkol ani s pomocí

Zvládá s dopomocí – dítě úkol splní, ale potřebuje pomoc, nebo delší vysvětlení

Zvládá samostatně – dítě bez problémů úkol zvládne

Dítě 2

Pohlaví: Dívka

Věk: 6, 7 let (březen 2012)

Vzhled a povaha dítěte:

Dívka střední postavy, delší tmavé vlasy, hnědé oči. V kolektivu patří mezi oblíbené, je iniciativní. Je komunikativní a je ráda ve společnosti kamarádů, je klidná, veselá a činorodá.

Rodinná anamnéza:

Pochází z úplné a bezproblémové rodiny. Oba rodiče se plně podílí na výchově dívky. Do mateřské školy dívku vodí většinou tatínek. Dívka nemá problémy, když se má odloučit od otce.

Školní anamnéza:

Nastoupila do mateřské školy ve 3 letech a v současné době ji navštěvuje již 3 a půl roku. Po nástupu dítěte do mateřské školy je vidět přiměřený vývoj v jeho vývoji. Jak v oblasti motoriky – jemné i hrubé, v oblasti řeči, samoobsluhy.

Komunikace:

S učitelkou i ostatními kamarády komunikuje bez zjevných problémů, spontánně, řeč odpovídá věku dítěte, je přiměřená. Dívka je bez logopedické vady. Řečový vývoj odpovídá věku.

Projevy chování:

Dítě se projevuje adekvátně svému věku, bez závažnějších projevů chování.

Schopnosti a dovednosti:

Dívka je v současné době zralá pro vstup do základní školy. Odklad již měla. Rodiče komunikují se školou bez problémů, panuje zde vzájemná a vstřícná spolupráce.

Grafomotorické dovednosti:

Po nástupu dítěte do mateřské školy byly grafomotorické dovednosti přiměřené věku. Baví ji kreslení a malování. V průběhu pobytu v mateřské škole se grafomotorika rozvíjela, ale doteď má dívka špatný úchop psacího náčiní, proto je nutné ji opravovat.

Kresba je přiměřená věku. Kresbu lidské postavy zvládá bez problémů, barvy umí používat bez problémů všechny. Grafomotorická cvičení dívku baví a dokonce je vyhledává. Na jednotlivé cvičení dívka reaguje pozitivně a s ochotou.

Dívka má nesprávný úchop. U stolu sedí správně, bez problémů.

Hrubá motorika je u dítěte v pořádku, bez nějakých zjevných problémů.

Dívka jednotlivé lekce brala velmi vážně a zodpovědně. Každý úkol vypracovala výborně a s velkým nasazením.

Lateralita:

Lateralita je již vyhraněná, je pravák.

Tabulka 7 Úroveň jemné motoriky dítě č. 2

Jemná motorika	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Manipulace s drobnými předměty		X	
Stříhání			X
Uvolňovací cviky			X
Kreslení			X

U dívky je jemná motorika na dobré úrovni, většinu činností zvládá bez problémů samostatně. Nepotřebuje žádnou zvláštní péči.

Tabulka 8 Úroveň spontánní kresby dítě č. 2

Spontánní kresba	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Postava			X
Dům			X
Rozdílné náměty			X

Dívka ráda kreslí a projevuje se to i v úrovni spontánní kresby. Jednotlivé náměty zvládá samostatně, bez problémů.

Tabulka 9 Úroveň grafomotorických prvků dítě č. 2

Grafomotorický prvek	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Svislé a vodorovné čáry			X
Kruh			X
Horní a dolní oblouk			X
Spirála			X
Vlnovka		X	
„Zuby“		X	

Dívka je velmi šikovná i u grafomotorických prvků. První čtyři lekce – čáry, kruh, oblouky a spirály, zvládala bez zjevných potíží. Poslední dvě lekce zaměřené na – vlnovky a „zuby“ už potřebovaly větší pozornost a dostatek času.

Tabulka 10 Stav návyků při kreslení dítě č. 2

Návyky při kreslení	Stav
Držení tužky	křečovitě, úchop špetkový s vyšším palcem
Postavení ruky	správné
Uvolnění ruky, tlak na podložku	ruka je skoro uvolněná, není zde výrazný tlak na podložku
Plynulost tahů	linie tahu je v normě

Dívka má křečovitý úchop, ale výrazně se snaží o správný špetkový úchop. Je to vidět i na uvolněnosti ruky, kde není výraznější tlak na podložce. V projektu jsem se zaměřila na uvolněnost ruky před každým grafomotorickým prvkem.

Tabulka 11 Úroveň vizuomotoriky dítě č. 2

Vizuomotorika	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Obtahování			X

Dívka zvládá předkreslený vzor obtahovat bez problémů.

Dítě 3

Pohlaví: Chlapec

Věk: 6,9 let (březen 2012)

Vzhled a povaha dítěte:

Chlapec vyšší postavy, krátké světlé vlasy, modré oči. V kolektivu nepatří mezi oblíbené, má problémy v navazování vztahů, je raději stranou dění a je pasivní. Ve dvojici zastává roli podřízenou, je uzavřené povahy, nespolupracuje s ostatními dětmi.

Rodinná anamnéza:

Dítě pochází z úplné, sociálně slabší rodiny. Do mateřské školy chlapce vodí většinou maminka. Chlapec nemá problémy, když se má odloučit od matky. Komunikace rodičů a školy je na velmi malé úrovni, snaží se o zlepšení jen v minimálně.

Školní anamnéza:

Dítě nastoupilo do mateřské školy ve 4 a půl letech a v současné době ji navštěvuje již 2 a půl roku. Po nástupu dítěte do mateřské školy nejde vidět nějaký velký vývoj v jeho rozvoji osobnosti. Problémy v komunikaci, sociální oblasti a sebeobsluze.

Komunikace:

S učitelkou i ostatními kamarády špatně komunikuje, opožděný vývoj řeči, nerad spontánně komunikuje. Chlapec je v péči logopeda.

Projevy chování:

Dítě se potýká s agresivitou a izolační tendencí.

Schopnosti a dovednosti:

Chlapec je v současné době nezralý pro vstup do základní školy. Již jednou měl odklad školní docházky z důvodů celkové školní nezralosti, zjištěné na základě odborného vyšetření v PP. Je nepřipravený v oblastech – somatické, řečové (poruchová výslovnost), komunikační obtíže na bázi elektivního mutismu, grafomotorické (nesprávný úchop tužky, opožděný kresebný projev – neodpovídá věku, kresbu lidské postavy nezvládá vůbec), špatné sluchové vnímání, špatná orientace v čase a prostorových pojmech, motivační – nezajímá se o školu a učení. U chlapce byla dále prokázána epilepsie.

Grafomotorické dovednosti:

Po nástupu chlapce do mateřské školy byly grafomotorické dovednosti velmi omezené, téměř žádné. V průběhu pobytu v mateřské škole se grafomotorika rozvíjela velice pomalu a v současné době je téměř nevyspělá. Žádná grafomotorická cvičení ho nebaví a ani se nijak zvlášť nesnaží. Nepracuje dle pokynů vyučujícího. Chlapec reaguje na jednotlivá cvičení negativně. Chlapec má nesprávný úchop a špatně sedí u stolu, často se na židli houpe. U posledních lekcí ho ostatní děti napomínají a opravují.

Hrubá motorika je u chlapce opožděná, má problémy s během, skákáním, přeskoky.

Chlapce grafomotorické činnosti nebavily, nesnažil se, na vše reagoval s neochotou a s lehkými agresivními sklony.

Lateralita:

Lateralita je již vyhraněná, je pravák.

Tabulka 12 Úroveň jemné motoriky dítě č. 3

Jemná motorika	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Manipulace s drobnými předměty	X		
Stříhání		X	
Uvolňovací cviky		X	
Kreslení	X		

U dítěte č. 3 je úroveň jemné motoriky již na horší úrovni než u předcházejících dětí. Tento chlapec má zřetelné problémy při manipulaci s předměty (lepidlo, špejle...) a kreslení ho ani nebaví, takže se nesnaží a úroveň kresby neodpovídá ani věku dítěte.

Tabulka 13 Úroveň spontánní kresby dítě č. 3

Spontánní kresba	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Postava	X		
Dům		X	
Rozdílné náměty		X	

Postavu chlapec nezvládne namalovat. Dům zvládá, ale s pomocí a s dostatečným množstvím času.

Tabulka 14 Úroveň grafomotorických prvků dítě č. 3

Grafomotorický prvek	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Svislé a vodorovné čáry		X	
Kruh		X	
Horní a dolní oblouk	X		
Spirála	X		
Vlnovka	X		
„Zuby“	X		

Většinu grafomotorických prvků chlapec nezvládá. Jen nejjednodušší lekce – čáry a kruh, zvládal, ale s dopomocí. Chlapec neprojevoval zájem o činnost, byl pasivní. Po vysvětlení činnosti vůbec nespolečně pracoval, dělal si, co chtěl.

Tabulka 15 Stav návyků při kreslení dítě č. 3

Návyky při kreslení	Stav
Držení tužky	špatné - pěstičkový úchop
Postavení ruky	špatné
Uvolnění ruky, tlak na podložku	chlapec se vůbec nesnaží, jen čmárá po papíře
Plynulost tahů	žádná plynulost se zde nevyskytuje

Návyky při kreslení jsou u dítěte na velmi špatné úrovni. Úchop má pěstičkový, nesnaží se ani o zlepšení, jako ostatní děti. Vůbec neplní zadané instrukce vyučující. V projektu jsem se zaměřila na uvolněnost ruky před každým grafomotorickým prvkem.

Tabulka 16 Úroveň vizuomotoriky dítě č. 3

Vizuomotorika	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Obtahování		X	

Obtahování předkresleného vzoru je na takové úrovni, že činnost s většími obtížemi zvládá. Potřebuje dostatek prostoru a času.

Dítě 4

Pohlaví: Dívka

Věk: 5,1 let (březen 2012)

Vzhled a povaha dítěte:

Dívka malé postavy, delší tmavé vlasy, hnědé oči. V kolektivu patří mezi oblíbené, je iniciativní, komunikativní, kamarádká a je ráda ve společnosti kamarádů. Je klidná, veselá a dokáže se prosadit, je živá a reaguje rychle a svižně.

Rodinná anamnéza:

Pochází z úplné a bezproblémové rodiny. Oba rodiče se plně podílí na výchově dívky. Do mateřské školy dívku vodí většinou tatínek. Dívka nemá problémy, když se má odloučit od otce.

Školní anamnéza:

Nastoupila do mateřské školy ve 3 letech a v současné době ji navštěvuje již 2 a půl roku. Po nástupu dítěte do mateřské školy je vidět velký posun ve vývoji, je velice šikovná. Jak v oblasti motoriky – jemné i hrubé, v oblasti řeči, samoobsluhy.

Komunikace:

S učitelkou i ostatními kamarády komunikuje bez zjevných problémů, spontánně, řeč odpovídá věku dítěte, je přiměřená. Dívka je bez logopedické vady. Řečový vývoj odpovídá věku.

Projevy chování:

Dítě nemá žádné výrazné negativní projevy chování. Na svůj věk řeší vše s velkým rozumem a přehledem.

Schopnosti a dovednosti:

Dívka ještě v současné době není zralá pro vstup do základní školy, protože ještě není ve věku předškolního dítěte. Rodiče komunikují se školou bez problémů.

Grafomotorické dovednosti:

Po nástupu dítěte do mateřské školy byly grafomotorické dovednosti přiměřené věku. Velmi ji baví kreslení a malování. V průběhu pobytu v mateřské škole se grafomotorika rozvíjela, ale doposud nemá dívka ještě plně uvolněnou ruku na jednotlivá grafomotorická cvičení.

Kresba je přiměřená věku. Kresbu lidské postavy zvládá s drobnými problémy, barvy umí používat taky s menšími obtížemi. Grafomotorická cvičení dívku baví a dokonce je vyhledává. Dívka reaguje pozitivně na jednotlivé lekce a vždycky se těší.

Hrubá motorika je u dítěte v pořádku, bez nějakých zjevných problémů.

Dívka byla velmi šikovná, každou lekci zvládla s přehledem, nepotřebovala výraznější pomoci.

Lateralita:

Lateralita je již vyhraněná, je pravák.

Tabulka 17 Úroveň jemné motoriky dítě č. 4

Jemná motorika	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Manipulace s drobnými předměty		X	
Stříhání		X	
Uvolňovací cviky			X
Kreslení			X

Dívka zvládá jemnou motoriku bez problémů, nedělá ji to žádné potíže. Se střiháním má občas problémy, ale snaží se postupně zlepšovat.

Tabulka 18 Úroveň spontánní kresby dítě č. 4

Spontánní kresba	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Postava			X
Dům			X
Rozdílné náměty			X

Dívku kreslení baví, a proto nemá žádné zjevné problémy, vše zvládá bez problémů.

Tabulka 19 Úroveň grafomotorických prvků dítě č. 4

Grafomotorický prvek	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Svislé a vodorovné čáry			X
Kruh			X
Horní a dolní oblouk			X
Spirála		X	
Vlnovka		X	
„Zuby“	X		

Nejtěžším prvkem pro dívku byl poslední cvik – „zuby“. Prvky, které dívka zvládá - čáry, kruh a oblouky a s drobnými potížemi – spirály a vlnovky.

Tabulka 20 Stav návyků při kreslení dítě č. 4

Návyky při kreslení	Stav
Držení tužky	křečovitě, úchop pěstičkový
Postavení ruky	správné
Uvolnění ruky, tlak na podložku	ruka ještě není zcela uvolněná, objevuje se zde lehký tlak na podložku
Plynulost tahů	linie tahu je v normě

Psací náčiní drží křečovitě, ruku nemá zcela uvolněnou. Snaží se o odstranění špatného úchopu. V projektu jsem se zaměřila na uvolněnost ruky před každým grafomotorickým prvkem

Tabulka 21 Úroveň vizuomotoriky dítě č. 4

Vizuomotorika	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Obtahování			X

Tato dívka zvládá předkreslený vzor obtáhnout a nedělá jí to žádné problémy.

Dítě 5

Pohlaví: Chlapec

Věk: 6,2 let (březen 2012)

Vzhled a povaha dítěte:

Chlapec silnější postavy, krátké tmavé vlasy, hnědé oči. V kolektivu nepatří mezi oblíbené. Strhuje na sebe pozornost, nemá stálého partnera pro hru, hněvá se. Chlapec nerespektuje pravidla, je živý, má problémy v sebeovládání a vytrvalosti.

Rodinná anamnéza:

Dítě pochází z neúplné rodiny. Do mateřské školy chlapce vodí většinou maminka. Chlapec nemá problémy, když se má odloučit od matky.

Školní anamnéza:

Dítě nastoupilo do mateřské školy ve 3 letech a v současné době ji navštěvuje půl roku. Do této doby byl 3 roky v jiné MŠ. Po nástupu dítěte do mateřské školy je vidět přiměřený vývoj v jeho vývoji. Jak v oblasti motoriky – jemné i hrubé, v oblasti řeči, samoobsluhy.

Komunikace:

S učitelkou i ostatními kamarády dítě komunikuje spontánně, řeč odpovídá věku dítěte. Mluví gramaticky správně, ale má větší logopedickou vadu řeči.

Projevy chování:

Dítě se potýká s agresivitou a s neschopností vyrovnat se s neúspěchem.

Schopnosti a dovednosti:

Chlapec je v současné době zralý pro vstup do základní školy. Matka je ve výchově důsledná, a proto chlapec navštěvuje logopedickou poradnu. Pracují s ním doma a snaží se odstraňovat grafomotorické potíže a logopedickou poruchu. Matka se školou přiměřeně spolupracuje.

Grafomotorické dovednosti:

Po nástupu dítěte do mateřské školy byly grafomotorické dovednosti velmi nevyhovující. V průběhu pobytu v mateřské škole se grafomotorika rozvíjela velice pomalu a v současné době ho grafomotorická cvičení nebaví, neprojevuje o ně zájem. Chlapec pokud nemusí, tak na grafomotorické cvičení nijak zvlášť nereaguje.

Kresba je chudá na detaily, neodpovídá věku. Kresbu lidské postavy nezvládá, má s ní velké problémy. Barvy umí používat bez problémů.

Psací náčiní drží křečovitě, má nesprávný úchop a špatně sedí u stolu, buď se na židli houpe, nebo si sedí na nohách. U posledních lekcí se snaží o nápravu sezení.

Hrubá motorika je u dítěte v normě, bez nějakých zjevných problémů.

Chlapec se snažil cvičení vypracovat, ovšem v některých případech už nemohl, musel si odpočinout. Musela jsem ho častěji povzbuzovat k výkonu než ostatní děti.

Lateralita:

Lateralita ještě není vyhraněná, pravolevá orientace.

Tabulka 22 Úroveň jemné motoriky dítě č. 5

Jemná motorika	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Manipulace s drobnými předměty		X	
Stříhání			X
Uvolňovací cviky			X
Kreslení		X	

Chlapec většinou s jemnou motorikou nemá zjevné problémy.

Tabulka 23 Úroveň spontánní kresby dítě č. 5

Spontánní kresba	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Postava	X		
Dům			X
Rozdílné náměty		X	

V kresbě chlapec ještě nezvládá lidskou postavu. Kresba je nedokonalá a na nižší vývojové úrovni než je věk dítěte.

Tabulka 24 Úroveň grafomotorických prvků dítě č. 5

Grafomotorický prvek	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Svislé a vodorovné čáry			X
Kruh			X
Horní a dolní oblouk		X	
Spirála		X	
Vlnovka		X	
„Zuby“		X	

Většinu grafomotorických prvků chlapec zvládá, ale s pomocí. Potřebuje na činnost dostatek času, prostoru a povzbuzení. Potřebuje častěji motivovat než ostatní děti.

Tabulka 25 Stav návyků při kreslení dítě č. 5

Návyky při kreslení	Stav
Držení tužky	křečovitý, pěstičkový úchop
Postavení ruky	špatné
Uvolnění ruky, tlak na podložku	ruka není příliš uvolněná, velký tlak na podložku
Plynulost tahů	linie tahu je přerušovaná, ale v normě

Úchop u chlapce převažuje křečovitý s výrazným tlakem na podložku. Na činnost se dostatečně soustředí, ale nijak zvlášť se o zlepšení nesnaží. V projektu jsem se zaměřila na uvolněnost ruky před každým grafomotorickým prvkem.

Tabulka 26 Úroveň vizuomotoriky dítě č. 5

Vizuomotorika	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Obtahování		X	

Chlapec má lehké problémy s obtahováním předkresleného vzoru.

Dítě 6

Pohlaví: Dívka

Věk: 6, 6 let (březen 2012)

Vzhled a povaha dítěte:

Dívka střední postavy, delší tmavé kudrnaté vlasy, hnědé oči. V kolektivu patří mezi oblíbené. Je komunikativní, kamarádká, pomáhá druhým, ráda se zapojuje do her a je ráda ve společnosti kamarádů, je klidná, veselá a citlivá.

Rodinná anamnéza:

Pochází z neúplné a bezproblémové rodiny. Do mateřské školy dívku vodí maminka. Dívka nemá problémy, když se má odloučit od matky.

Školní anamnéza:

Nastoupila do mateřské školy ve 3 letech a v současné době ji navštěvuje již 3 a půl roku. Po nástupu dítěte do mateřské školy je vidět přiměřený vývoj v jeho vývoji a postupná adaptace.

Komunikace:

S učitelkou i ostatními kamarády komunikuje bez zjevných problémů, spontánně, řeč odpovídá věku dítěte, je přiměřená. Dívce je doporučena logopedická péče.

Projevy chování:

Dítě nemá žádné výrazné projevy chování. Chová se klidně, s rozumem a rozvahou.

Schopnosti a dovednosti:

Dívka je v současné době zralá pro vstup do základní školy. Odklad školní docházky už měla. Matka komunikuje se školou bez problémů, funguje dobrá spolupráce.

Grafomotorické dovednosti:

Po nástupu dítěte do mateřské školy byly grafomotorické dovednosti odpovídající věku. Velmi ji baví kreslení a malování. V průběhu pobytu v mateřské škole se grafomotorika rozvíjela přiměřeně věku.

Kresbu lidské postavy zvládá bez problémů, barvy umí používat všechny. Grafomotorická cvičení dívku baví a dokonce je vyhledává. Dívka reaguje velmi pozitivně a vždycky se těší, co se naučí nového.

U stolu sedí správně, bez problémů.

Hrubá motorika je u dítěte v pořádku, bez zjevných problémů.

Tato dívka byla velmi šikovná, všechny lekce zvládla naprosto bez problému. Žádný prvek ji nedělal problémy.

Lateralita:

Lateralita je již vyhraněná, je pravák.

Tabulka 27 Úroveň jemné motoriky dítě č. 6

Jemná motorika	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Manipulace s drobnými předměty			X
Stříhání			X
Uvolňovací cviky			X
Kreslení			X

Jemná motorika je u dívky na výborné úrovni, vše zvládá bez problémů a vše ji baví.

Tabulka 28 Úroveň spontánní kresby dítě č. 6

Spontánní kresba	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Postava			X
Dům			X
Rozdílné náměty			X

Kresba je její oblíbená činnost a také s ní nemá žádný problém.

Tabulka 29 Úroveň grafomotorických prvků dítě č. 6

Grafomotorický prvek	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Svislé a vodorovné čáry			X
Kruh			X
Horní a dolní oblouk			X
Spirála			X
Vlnovka			X
„Zuby“			X

Tato dívka dokonce zvládá i nejtěžší prvek – „zuby“. Všechny lekce ji bavily a i přesto, že všechny prvky jí jdou, nikdy se nenudila a ráda se zdokonalovala.

Tabulka 30 Stav návyků při kreslení dítě č. 6

Návyky při kreslení	Stav
Držení tužky	správné, úchop špetkový
Postavení ruky	správné
Uvolnění ruky, tlak na podložku	ruka je uvolněná, není zde výrazný tlak na

	podložku
Plynulost tahů	linie tahu je v normě

Dívka má ruku již uvolněnou, převládá úchop špetkový. Dívka se na veškeré psaní soustředí a má zájem se neustále zdokonalovat. V projektu jsem se zaměřila na uvolněnost ruky před každým grafomotorickým prvkem.

Tabulka 31 Úroveň Vizuomotoriky dítě č. 6

Vizuomotorika	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Obtahování			X

Obtahování předkresleného vzoru jí nedělá žádný problém.

6 PROJEKT „POHÁDKOVÁ PASTELKA“

Formou projektu jsem se zaměřila na zvládnutí základních grafomotorických prvků. Projekt „Pohádková pastelka“ je určen dětem předškolního věku. Doba trvání je 6 týdnů, poté může být pedagog prodloužen. Tento projekt obsahuje 6 lekcí, kdy grafomotorické prvky jsou uspořádány tak, aby obtížnost jednotlivých prvků byla od nejjednodušších po nejobtížnější.

1. Svislé a vodorovné čáry
2. Kruh
3. Oblouky – horní a dolní
4. Spirála
5. Vlnovka
6. „Zuby“

Před každou lekcí děti namotivujeme přečtením pohádky. Zvolíme pohádky tradiční, aby děti věděly, o čem budeme číst.

Po pohádce následuje rozvoj hrubé motoriky, pomocí pohybové hry, relaxačního nebo zdravotního cvičení. Poté můžeme s dětmi zařadit i prstová cvičení.

Při nácviu jednotlivých prvků můžeme vycházet z říkanek, které jsou u dětí oblíbené a lehce je upoutají.

Věková skupina: 4 – 6 let

Doba trvání: 6 týdnů

Cíl programu: Rozvíjet u dětí komunikativní schopnost, paměť, prostorovou orientaci.

Další cíle: Nácviik hygieny psaní a zvládnutí základních grafomotorických prvků.

1. Perníková chaloupka

O čem je pohádka: Jeníček a Mařenka žijí s otcem v chaloupce u lesa. Maminka jim bohužel zemřela. Tatínek si najde novou ženu, která děti nemá ráda a vyžene je. Děti chodí lesem, až narazí na perníkovou chaloupku, kde žije Baba Jaga. Chce si je upéct, ale dětem se podaří utéct (viz. příloha P I).

Cíl: napodobit jednoduchý pohyb dle vzoru, vést rozhovor – naslouchat druhým, zvládat jemnou motoriku, orientaci v prostoru, zapamatovat si slyšené – říkanku, postupovat dle pokynů a instrukcí.

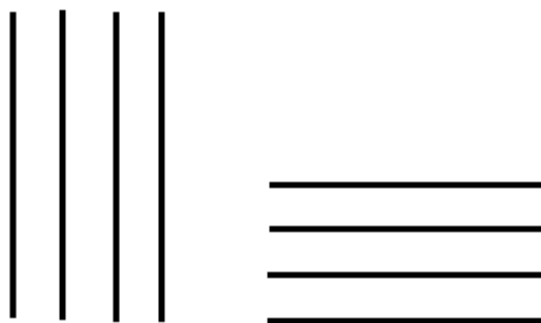
Aktivity před čtením: Jak si poradili Jeníček a Mařenka sami v lese? Poslouchejte, já vám to teď povím.

Aktivity po čtení: Co udělal tatínek v pohádce špatně a proč?

Náměty pro grafomotoriku:

Grafomotorický cvik – svislé a vodorovné čáry

Svislé čáry vedeme od shora dolů, plynule a nepřerušovaně. Vodorovné čáry kreslíme zleva doprava.

Obrázek 11 Svislé a vodorovné čáry

Hrubá motorika:

- pohybová hra „Chůze po drobečkách“

Prstové cvičení:

- máme roztažené prsty a dáváme je zpátky v pěst
- dotýkat se všech prstů ruky
- opakujeme vícekrát
- uvolnění prstů pomocí říkanky:

„Všechny moje prsty schovaly se v hrsti, spočítám je hned: jeden, dva, tři, čtyři, pět.“

Grafomotorické cviky:

- kresba svislých a vodorovných čar ve vzduchu
- tvoření svislých a vodorovných čar pomocí špejle na tvrdý papír
- grafomotorický list „Stavíme plot“ (viz. příloha P II)

Jemná motorika:

- výroba vějíře (zde děti uvidí svislé nebo vodorovné čáry)

Písničky:

Já do lesa nepojedu

2. Pohádka – O Koblížkovi

O čem je pohádka: Jednoho dne dostane dědeček chuť na koblížek. Babička mu ho ráda upeče. Jenže koblížek je neposedný a dědečkovi a babičce uteče. Cestou potkává různá zvířátka, která ho chtějí sníst. Ale vždy jim zazpívá písničku a rychle uteče. Ale liška byla chytřejší než koblížek... (viz. příloha P III).

Cíl: popsat situaci dle obrázku, napodobit jednoduchý pohyb dle vzoru, vést rozhovor, vyjadřovat svou fantazii a představivost

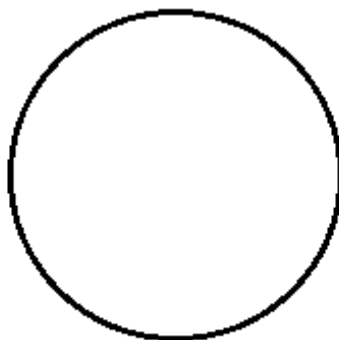
Aktivita před čtením: Zkusíme si představit, že máme velkou chuť na koblížek. Poslechneme si pohádku právě o Koblížkovi.

Aktivita po čtení: Zopakujeme si s dětmi písničku z pohádky

Náměty pro grafomotoriku:

Grafomotorický cvik – kruh

Tento cvik může být pro děti ze začátku těžký, protože se jim nebude dařit správně uzavřít kruh. Proto začínáme s jeho procvičováním prstem ve vzduchu.

Obrázek 12 Kruh

Hrubá motorika:

- pohybová hra „Skákání do kruhu“ (využijeme obruče)
- předvádění zvířátek z pohádky, které potkal koblížek (medvěd, zajíc, liška, vlk)

Prstové cvičení:

- kroužení celé paže, loktem, zápěstím
- „myjeme si ruce“
- výroba koblížku - „hněteme těsto“
- motání klubíčka za pomoci říkanky:

„Motám, motám klubíčko, pro tebe má matičko.“

Grafomotorické cviky:

- nácvik kruhu ve vzduchu
- kresba kruhu na velký papír
- obtahování předtištěných vzorů kruhů na papíře

Jemná motorika:

- kresba sněhuláka
- omalovánka Koblížka

Písničky:

Pekla vdolky

3. Pohádka – O veliké řepě

O čem je pohádka: Jednoho dne zasadí dědeček semínko řepy. Ale ta vyroste opravdu veliká. Dědeček se rozhodne řepu vytáhnout a sklídit. Ovšem sám to nezvládne a tak si přivolá na pomoc babičku, vnučku, kočičku, pejska i myšku a s pomocí všech řepu vytáhnou (viz. příloha P IV)

Cíl: vést rozhovor – naslouchat druhým, spolupracovat s ostatními, orientovat se v prostorových pojmech (před, za, poslední, prostřední...), uvolnění ruky, sledovat pohyb z leva doprava.

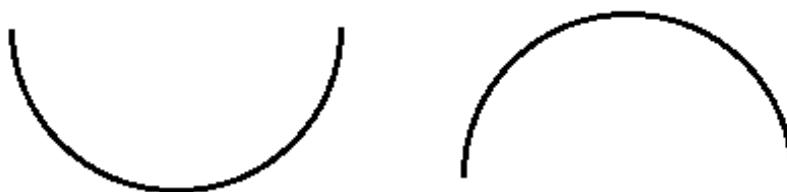
Aktivity před čtením: K čemu je taková řepa, k čemu slouží, může se jíst a kdo?

Aktivity po čtení: Jaké osoby pomáhaly dědečkovi s řepou?

Náměty pro grafomotoriku:

Grafomotorický cvik – horní a dolní oblouk

Cvik ukazujeme kyvadlovým pohybem z leva doprava. Pro děti je jednodušší dolní oblouk než horní.

Obrázek 13 Horní a dolní oblouk

Hrubá motorika:

- rozcvička
- nácvik tahání řepy
- procvičení prostorových pojmů, kdo stojí za kým

Prstové cvičení:

- kroužení celé paže, loktem, zápěstím
- máme roztažené prsty a dáváme je zpátky v pěst
- „dirigujeme“

„Všechny moje prsty schovaly se v hrsti, spočítám je hned: jeden, dva, tři, čtyři, pět.“

Grafomotorické cviky:

- nácvik dolního a horního oblouku ve vzduchu
- křídou na papír kreslíme velikým nejprve dolní poté horní oblouk
- voskovkami nebo barvami kreslíme duhu
- grafomotorický list „Skákal pes“ (horní oblouk, příloha P V)
- grafomotorický list „Lodička“ (dolní oblouk, příloha P VI)

Jemná motorika:

- malba pohádky o řepě

Písničky:

Skákal pes

4. Pohádka – O šnečkově, který nechtěl jíst zeleninu

O čem je pohádka: Malý šneček, který neměl rád zeleninu, bydlel s maminkou v lese. Nejraději měl bonbóny a sladké sušenky. Ale maminka mu říkala, že musí jíst i zeleninu, jinak mu nenaroste ulita. Šneček se tomu vždycky jen smál. Jednoho dne si hrál s kamarády na louce, když ovšem začalo pršet. Šneček se neměl kam schovat, protože jeho ulita byla moc malá. Než přišla maminka z nákupů, byl už šneček celý mokrý. Další den hned onemocněl, měl teplotu, rýmu a kašel. Konečně poznal, proč maminka vždycky chtěla, aby jedl i zeleninu, aby mu narostla velká ulita a už nikdy nebyl nemocný (viz. příloha P VII)

Cíl: vést rozhovor – naslouchat druhým, zvládat jemnou motoriku, napodobit jednoduchý pohyb dle vzoru

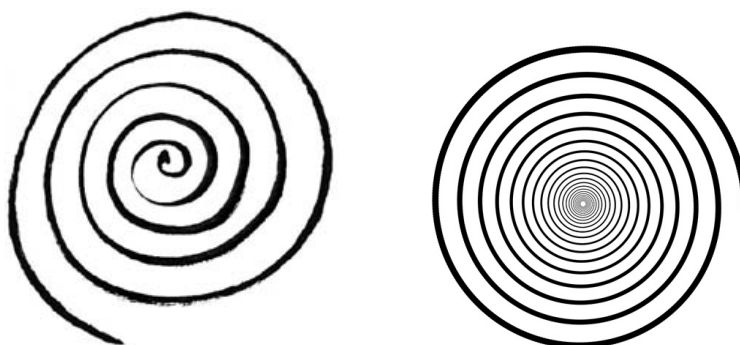
Aktivity před čtením: Kde žije šnek?

Aktivity po čtení: Co si budeme pamatovat z této pohádky? Musíme poslouchat maminku, která to s námi myslí dobře a chce, abychom byli zdraví.

Náměty pro grafomotoriku:

Grafomotorický cvik – spirála

Spirála je pro děti náročný grafomotorický cvik. Spirálu nejdříve kreslíme zleva dovnitř, pak zprava dovnitř, od středu ven doleva, od středu ven doprava.

Obrázek 14 Spirála

Hrubá motorika:

pohybová hra, motivována zvířátky (procvičení všech partií těla, před zdravotními cviky).

- Čáp – chůze, ruce „klapají“ před tělem.
- Had – plazení po břiše.
- Kačenka – chůze ve dřepu.
- Kočka – lezeme po kolenou.
- Koník – cval stranou, ruce v bok.
- Medvěd – chůze, ruce nahoru.
- Opice – chůze, prsty u nohou pokrčeny.
- Pes – lezeme po čtyřech, ale kolena ve vzduchu.
- Rak – lezeme pozpátku, zády k zemi.
- Slon – chůze, ruce představují sloní chobot.
- Vrabec – poskoky snožmo, ruce na ramenou.
- Žába – skoky jako žába, výskok ze dřepu, ruce nad hlavu.

Prstové cvičení:

- kroužení celé paže, loktem, zápěstím
- můžeme si zakroužit každým prstíkem

U cvičení říkáme básničku: „*Šnečku, šnečku vystrč růžky, dám ti krejcar na tvarůžky.*“

Grafomotorické cviky:

- ve vzduchu kreslíme šneka (tvar spirály)
- na velkém formátu budou mít nakreslený tvar spirály a budou po něm přejíždět prstem
- pastelkami různě barevnými budou obkreslovat tuto spirálu

- papír přeložíme na 4 okýnka. Bude naznačen směr, kam mají vést spirálu (zleva dovnitř, zprava dovnitř, od středu ven doleva, od středu ven doprava)
- můžeme opakovat básničku Šnečku, šnečku
- grafomotorický list „Šnek“ (příloha P VIII)
- kresba šnečka s jeho domečkem

Jemná motorika:

- modelování šneků s plastelíny

Písničky:

Kam utíkáš starý šneku?

„Kam utíkáš starý šneku?

Jazyk máš až na vestě.

Vrať se zpátky na paseku,

neplivej tu po cestě.“

5. Pohádka – O zlaté rybce

O čem je pohádka: Chudý rybář žil se svou ženou v malé chaloupce. Každý den chodil rybář chytat ryby k nedalekému moři. Jednoho dne čekal, čekal a najednou se v jeho síti objevila zlatá rybka. Prosila ho, když ji pustí, splní mu tři přání. Rybář rybku poslechl a pustil ji zpátky do moře. Poté se vrátil domů a vše vyprávěl ženě. Rybka mu skutečně splnila všechna tři přání, co slíbila (viz. příloha P IX).

Cíl: napodobit jednoduchý pohyb dle vzoru, vést rozhovor – naslouchat druhým, zvládat jemnou motoriku, orientaci v prostoru, zapamatovat si slyšené – říkanku, postupovat dle pokynů a instrukcí, spolupracovat s ostatními, uvolnění ruky

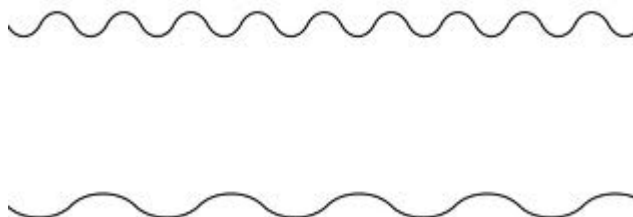
Aktivita před čtením: Co můžeme vidět v moři?

Aktivita po čtení: Co bychom si přáli my, kdybychom takovou rybku chytili?

Náměty pro grafomotoriku:

Grafomotorický cvik – vlnovka

Tento cvik následuje až má dítě procvičený horní a dolní oblouk. Vlnovku kreslíme zleva doprava. Jednotlivé čáry by měly být stejně velké.

Obrázek 15 Vlnovka

Hrubá motorika:

- pohybová hra „Rybičky, rybičky, rybáři jedou“

Prstové cvičení:

- kroužení celé paže, loktem, zápěstím
- máme roztažené prsty a dáváme je zpátky v pěst
- prsty děláme vlny

„Velká vlna, druhá, třetí. Jakpak se nám kreslí děti?“

Grafomotorické cviky:

- kresba vlnovky ve vzduchu
- cvičení volně kreslené vlnovky (dráha je předkreslena, dále je určen začátek a konec)
- cvičení vlnovky (kolem předkreslených překážek)
- grafomotorický list „Vlnky“ (příloha P X)

Jemná motorika:

- mačkání houby (cílem je přenést všechnu vodu do druhé misky, jen pomocí houby)

Písničky:

Holka modrooká

6. Pohádka – Červená Karkulka

O čem je pohádka: Jednoho dne maminka pošle Karkulku navštívit nemocnou babičku. Dá ji do košíčku plno dobrot a řekne jí, že nesmí chodit přes les, že by tam mohla potkat vlka. Karkulka se i přesto vydá lesem a narazí na vlka. Začne si s Karkulkou vykládat a zjistí, kam jde. Než Karkulka přijde k babičce, vlk ji předběhne a babičku sní. Poté sní i Karkulku. Obě však zachrání dřevorubec, který jde okolo babiččina domečku (viz. příloha P XI).

Cíl: zvládat jemnou motoriku, napodobit jednoduchý pohyb dle vzoru, dokončit úkol, pohybová koordinace

Aktivity před čtením: Proč si myslíte, že se holčička jmenovala Červená Karkulka?

Aktivity po čtení: Co Karkulka udělala v pohádce špatně a co se stalo?

Náměty pro grafomotoriku:

Grafomotorický cvik – „zuby“

Důležité je, vést děti k nepřerušovaným čarám. Dbáme také na to, aby nácvik tohoto cviku provázela ostrost „zubů“, pokud to dítěti jde, pokračujeme ve stejné velikosti zubů.

Obrázek 16 „Zuby“

Hrubá motorika:

- *Relaxační cvičení* – procvičování správného dýchání, osvojit si základní prvky masáže
- Cítím, jak tu krásně voní kakao, které maminka ráno uvařila.
- Nadechneme se několikrát za sebou zhluboka nosem
- Ale kakao je moc horké, musíme ho vychladit.
- Dejte ruce tak, jako byste držely hrneček, a foukejte do něj

- A teď se napijeme.
- Dělejte tak, jako když pijete velkými doušky, nakonec nahlas vydechněte
- Teď jdeme do koupelny.
- Pomocí prstů na ruce naznačte chůzi.
- Umyjeme si vlásky.
- Promasírujte si prsty kůži na hlavě.
- Umyjeme si obličej.
- Položte si dlaně na oči, suňte je dolů, dokud se nedotknete konečky prstů brady.
- Umyjeme si krk.
- Střídavě jednu a druhou ruku si položte na krk a sjeďte po něm až dolů
- Umyjeme si záda a břicho.
- Provádějte krouživé pohyby oběma rukama v dolní části zad a na břicho
- Umyjeme si ruce.
- Natáhněte před sebe levou ruku dlaní dolů, pravou ruku položte na své levé rameno a pomalu jeďte dlaní po levé ruce až ke konečkům prstů. Teď druhá ruka.
- Umyjeme si nohy.
- Položte si ruce na stehna, jeďte rukama až ke kotníkům.
- Nakonec je potřeba se pořádně utírat

Nakonec našeho cvičení si děti lehnou na koberec, zavřou oči a pravidelně dýchají.

Prstové cvičení:

- „umývání“ rukou
- nápodoba „řezání dříví pilkou“ za doprovodu básničky:

„Řežu, řežu dříví, už jsem celý křivý.“

Grafomotorické cviky:

- obkreslování „zubů“ ve vzduchu
- nácvik čáry – vyznačíme začátek a konec tahu
- stavba „zubů“ ze špejlí na stole
- grafomotorický list „Pila“ (příloha P XII)

Jemná motorika:

- obtiskování dlaní (barvu nanese na dlaně a obtiskneme na papír)
- omalovánka Červené Karkulky (příloha P XIII)
- seřadit děj pohádky dle posloupnosti (příloha P XIV)

Písničky:

Já do lesa nepojedu

7 ZÁVĚRY VÝZKUMU

Hlavním cílem bakalářské práce bylo vytvořit projekt na podporu rozvoje grafomotoriky. Výzkumného šetření se zúčastnili 3 chlapci a 3 dívky v různém věkovém rozmezí. Vytvořený projekt u předškolních dětí se projevil jako účinný. Jednotlivé lekce měly motivační charakter, který u dětí vyvolával pocity radosti ze zvládnutého a vykonaného. Již na začátku se u některých projevovala určitá opožděnost v grafomotorickém projevu.

Lateralita u všech dětí, až na jednoho chlapce je již vyhraněná. Na začátku šetření většina dětí měla špatný úchop psacího náčiní. Převažoval u nich pěstičkový úchop s křečovitým držením. Tím pádem děti neměly uvolněnou ruku na jednotlivé grafické prvky. Na začátku prvních lekcí jsem musela s dětmi déle procvičovat uvolněnost ruky, na konci šetření už jim to nedělalo žádné výrazné potíže. Správné sezení jsem zaznamenala u 4 dětí. Zbylé 2 děti seděly s překříženýma nohama, nebo si na nich dokonce seděly. Jednotlivé grafomotorické prvky byly seřazeny od nejjednodušších k nejsložitějším. První 2 lekce dětem nedělaly nějaké zjevné potíže. Postupem, kdy byly lekce těžší a těžší už některé děti měly výraznější potíže než ostatní. Největší problém jsem zaznamenala u poslední lekce – „zuby“. Tento grafomotorický prvek zvládla 1 dívka samostatně a 2 další tento prvek zvládly s dopomocí. Ostatní 3 chlapci tento cvik nezvládli.

Na začátku výzkumu jsem si stanovila následující výzkumné otázky:

1. Jaká je úroveň grafomotorických schopností?

Grafomotorické schopnosti se na začátku a na konci výzkumu lišily. U většiny dětí jsem se setkala se špatným úchopem. Techniku správného sezení u stolu měla osvojenou většina dětí. Je důležité u dětí i nadále grafomotoriku procvičovat, rozvíjet jemnou motoriku a důsledně dbát na správný úchop psacího náčiní.

2. Jak se v průběhu výzkumu rozvíjí grafomotorické schopnosti u jednotlivých dětí?

U většiny dětí došlo ke značnému zlepšení v oblasti hygieny psaní. Díky uvolňovacím cvikům v každé lekci a nácviku špetkového úchopu při uvolňovacích cvicích, si osvojila většina dětí správný špetkový úchop. Tento posun jsem zaznamenala i u jednotlivých grafo-

motorických listů, kdy děti ruku neměly již tak křečovitou, tahy na papíru byly plynulejší a jistější. Také ruka nebyla již tak unavená, protože psací náčiní již tak křečovitě nesvíraly. U posledních lekcí jsem zaznamenala i to, že děti si hlídají, jak sedí, a dokonce jeden druhého opravovaly, pokud seděly špatně. Z grafomotorických listů jednotlivých dětí jsem zjistila, že první lekce - čáry a kruh zvládaly většinou bez problémů, naopak nejvíce problémů jim dělala poslední nejtěžší grafický cvik a to „zuby“.

3. Jak děti reagují na grafomotorická cvičení?

Z absolvovaného projektu jsem došla k závěru, že 3 dívky reagují na grafomotorické činnosti pozitivně, baví je a vyhledávají je. Bylo mi řečeno od rodičů dívek, že dokonce doma pokračují a vyžadují grafomotorické listy. Většina dívek také moc ráda maluje. Naopak 3 chlapce grafomotorická cvičení nebaví a pokud nemusí, tak grafomotoriku nevyhledávají. Mezi pozitivní reakce na grafomotorická cvičení bych uvedla – projev radosti, smích, pozitivní atmosféra, radost ze zvládnutého a dokončeného, snaha se naučit něco nového. Negativní reakce měly zastoupení v – nedokončení úkolu, cvičení je nebaví, žádost o možnost úkol nedělat, neprojevení radosti.

Na základě vytvořeného projektu pro děti předškolního věku, sloužícího k rozvoji grafomotoriky, bych zdůraznila, že vliv mateřské školy na budoucí psaní je nezastupitelný. Všechny činnosti, které vedou k rozvoji grafomotoriky, jako jsou rozvoj jemné a hrubé motoriky, uvolňovací cviky a následně jednotlivé grafomotorické prvky, by učitelka v mateřské škole měla s dětmi provádět.

Velmi se mi osvědčilo i motivování dětí pohádkami. Pro děti jsou činnosti rázem poutavější a zábavnější.

ZÁVĚR

V bakalářské práci jsem se zabývala rozvojem grafomotoriky u dětí předškolního věku. Právě jemná motorika je nesmírně důležitá pro vstup dítěte na základní školu. Vytvořené pracovní návyky velmi ovlivňují jeho budoucí vývoj.

Cílem této práce bylo vytvořit projekt na podporu rozvoje grafomotoriky. Myslím, že tento projekt byl dostatečně komplexní, zahrnoval všechny oblasti, se kterými by učitelka při rozvíjení grafomotoriky měla pracovat – jemná a hrubá motorika, uvolňovací cviky a následně jednotlivé grafomotorické prvky.

V teoretické části jsem se věnovala osobnosti dítěte předškolního věku, dále rozvoji grafomotoriky a následně vytvářením správných grafomotorických návyků.

Praktická část byla zaměřena na vytvořený grafomotorický projekt pro děti předškolního věku. Součástí projektu byla i přípravná cvičení na osvojování jednotlivých grafomotorických prvků – rozvoj jemné a hrubé motoriky prostřednictvím zábavných cvičení či uvolňovacích cviků. Zde jsem hodně využívala básniček a říkanek, které jsou pro děti velmi poučivé.

Jsem ráda, že napsáním bakalářské práce se má teorie o tom, jak má grafomotorika v životě dítěte významnou a nezastupitelnou roli, potvrdila. Doufám, že pedagogové v mateřských školách budou grafomotoriku využívat častěji než jednou týdně a dítě v budoucnu nebude mít zásadnější problémy v psaní při nástupu do základní školy.

Důležitá je velká trpělivost i ze strany rodiny, která by měla grafomotoriku rozvíjet v návaznosti se školou.

Za velký přínos mé práce považuji vytvořený projekt na podporu rozvoje grafomotoriky. Mám v plánu ho následně využívat a prohlubovat v mé budoucí práci a popřípadě ho předat paní ředitelce k dalšímu využití pedagogy MŠ.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BACUS-LINDROTH, Anne. *Vaše dítě ve věku od 3 do 6 let*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-563-9.
- [2] BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Rozvoj grafomotoriky: Jak rozvíjet kreslení a psaní*. Brno: Computer Press, 2006. ISBN 80-251-0977-1.
- [3] BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Diagnostika dítěte předškolního věku: Co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1829-0.
- [4] BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: Co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Brno: Computer Press, 2011. ISBN 978-80-251-2569-4.
- [5] BEZDĚKOVÁ, Jana. *Učíme naše dítě mluvit*. Velké Bílovice: TeMi CZ, 2008. ISBN 978-80-87156-02-5.
- [6] DAVIDO, Roseline. *Kresba jako nástroj poznání dítěte: dětská kresba z pohledu psychologa*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-449-4.
- [7] DOLEŽALOVÁ, Jana. *Rozvoj grafomotoriky v projektech*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-693-3.
- [8] HOSKOVCOVÁ, Simona. *Psychická odolnost předškolního dítěte*. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1424-8.
- [9] KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a Branislav PUPALA. *Předškolní a primární pedagogika = Předškolská a elementárna pedagogika*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-828-9.
- [10] KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-1568-1.
- [11] KUTÁLKOVÁ, Dana. *Jak připravit dítě do 1. třídy*. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-1040-4.
- [12] KUTÁLKOVÁ, Dana. *Jak připravit dítě do 1. třídy*. Vyd. 2. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3246-6.

- [13] LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006, ISBN 80-247-1284-9.
- [14] LIPNICKÁ, Milena. *Rozvoj grafomotoriky a podpora psaní: Preventivní program, který pomáhá předcházet vzniku dysgrafie*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-244-7.
- [15] LOOSEOVÁ, A. C., N. PIEKERTOVIČOVÁ a G. DIENEROVÁ. *Grafomotorika pro děti předškolního věku*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-256-0.
- [16] MLČÁKOVÁ, Renata. *Grafomotorika a počáteční psaní*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2630-4.
- [17] ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: [vývojová psychologie]: přepracované vydání*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-124-7.
- [18] SVOBODA, M., D. KREJČÍŘOVÁ a M. VÁGNEROVÁ. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-545-8.
- [19] ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě v předškolním období*. Praha: Mladá fronta, 2004.
- [20] ŠULOVÁ, Lenka. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0877-4.
- [21] VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie – Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.
- [22] ZÁVORA, Jiří. Nepodceňujme dětské kreslení. *Děti a my* [online]. 2004, č. 4, [cit. 2004-11-22]. ISSN 0023-1879. Dostupné z: <http://www.portal.cz/casopisy/dm/ukazky/druha-oblast-pro-novinky---nepodcenujme-detske-kresleni/4486/>.
- [23] ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: nástroje pro prevenci, nápravu a integraci*. Praha: Portál, 2001, ISBN 80-7178-544-X.
- [24] ZELINKOVÁ, Olga. *Dyslexie v předškolním věku?* Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-321-5.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

MŠ	Mateřská škola.
DMO	Dětská mozková obrna.
LMD	Lehká mozková dysfunkce.
Tzv.	Takzvaně.
Např.	Například.
Př.	Příklad.
PPP	Pedagogicko – psychologická poradna

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1. Skupiny grafických prvků.....	23
Obrázek 2. Správná poloha při kreslení a psaní.....	26
Obrázek 3. Správný úchop tužky.....	27
Obrázek 4. Pěstičkový úchop.....	28
Obrázek 5. Křečovitý úchop.....	28
Obrázek 6. Smyčcový úchop.....	28
Obrázek 7. Hrstičkový úchop.....	29
Obrázek 8. Protážená hrstička.....	29
Obrázek 9. Úchop špetkový s vyšším palcem.....	29
Obrázek 10. Vařečkový úchop.....	30
Obrázek 11. Svislé a vodorovné čáry.....	61
Obrázek 12. Kruh.....	63
Obrázek 13. Horní a dolní oblouk.....	65
Obrázek 14. Spirála.....	67
Obrázek 15. Vlnovka.....	70
Obrázek 16. „Zuby“.....	72

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1. Vývojová škála grafomotoriky.....	19
Tabulka 2. Úroveň jemné motoriky dítě č. 1.....	40
Tabulka 3. Úroveň spontánní kresby dítě č. 1.....	40
Tabulka 4. Úroveň grafomotorických prvků dítě č. 1.....	40
Tabulka 5. Stav návyků při kreslení dítě č. 1.....	41
Tabulka 6. Úroveň vizuomotoriky dítě č. 1.....	41
Tabulka 7. Úroveň jemné motoriky dítě č. 2.....	43
Tabulka 8. Úroveň spontánní kresby dítě č. 2.....	44
Tabulka 9. Úroveň grafomotorických prvků dítě č. 2.....	44
Tabulka 10. Stav návyků při kreslení dítě č. 2.....	45
Tabulka 11. Úroveň vizuomotoriky dítě č. 2.....	45
Tabulka 12. Úroveň jemné motoriky dítě č. 3.....	47
Tabulka 13. Úroveň spontánní kresby dítě č. 3.....	47
Tabulka 14. Úroveň grafomotorických prvků dítě č. 3.....	48
Tabulka 15. Stav návyků při kreslení dítě č. 3.....	48
Tabulka 16. Úroveň vizuomotoriky dítě č. 3.....	49
Tabulka 17. Úroveň jemné motoriky dítě č. 4.....	50
Tabulka 18. Úroveň spontánní kresby dítě č. 4.....	51
Tabulka 19. Úroveň grafomotorických prvků dítě č. 4.....	51
Tabulka 20. Stav návyků při kreslení dítě č. 4.....	52
Tabulka 21. Úroveň vizuomotoriky dítě č. 4.....	52
Tabulka 22. Úroveň jemné motoriky dítě č. 5.....	54
Tabulka 23. Úroveň spontánní kresby dítě č. 5.....	54
Tabulka 24. Úroveň grafomotorických prvků dítě č. 5.....	55

Tabulka 25. Stav návyků při kreslení dítě č. 5.....	55
Tabulka 26. Úroveň vizuomotoriky dítě č. 5.....	56
Tabulka 27. Úroveň jemné motoriky dítě č. 6.....	57
Tabulka 28. Úroveň spontánní kresby dítě č. 6.....	58
Tabulka 29. Úroveň grafomotorických prvků dítě č. 6.....	58
Tabulka 30. Stav návyků při kreslení dítě č. 6.....	58
Tabulka 31. Úroveň vizuomotoriky dítě č. 6.....	59

SEZNAM PŘÍLOH

- P I Pohádka O Perníkové chaloupce
- P II Grafomotorický list „Stavíme plot“
- P III Pohádka O Koblížkovi
- P IV Pohádka O Veliké řepě
- P V Grafomotorický list „Skákal pes“
- P VI Grafomotorický list „Lodička“
- P VII Pohádka O Šnekovi
- P VIII Grafomotorický list „Šnek“
- P IX Pohádka O Zlaté rybce
- P X Grafomotorický list „Vlnky“
- P XI Pohádka Červená Karkulka
- P XII Grafomotorický list „Pila“
- P XIII Omalovánka Červená Karkulka
- P XIV Děj pohádky dle posloupnosti
- P XV Záznamový arch pro pozorování dětí z MŠ při grafomotorických činnostech
- P XVI Informovaný souhlas zákonného zástupce

PŘÍLOHA P I: POHÁDKA O PERNÍKOVÉ CHALOUPCE

Byl jednou jeden dřevorubec a tomu umřela žena a nechala mu dvě děti, Jeníčka a Mařenku. A tak tomu muži nezbylo, než aby dětem přivedl novou matku; a ta vám byla! Pěkná od pohledu, pracovitá a pořádná, až jednomu srdce plesalo, jenom ty děti jí nepadly do oka. Viděla na nich každou chybičku, vytkla jim každé klopýtnutí a pro dobré slovo si chodily k panu faráři. A šlo by to tak dál, kdyby neuhodila na celou zemi krutá bída. Za chvíli nebylo co do huby, celodenní drvoštěpská dřina vystačila tak na skývu chleba, která byla malá pro jednoho a pro čtyři sotva k smíchu. Macecha každého rána přepočítala hladové krky a ať počítala, jak chtěla, vždycky jí dva přebývaly.

Jednoho dne už to nevydržela a řekla: „Tak to dál nejde, muži, ty děti musí pryč, jinak umřeme hlady všichni. Zaveď je do lesa a necháš je tam, však on se o ně pánbů postará.“ V muži nejdříve hrklo a postavil se proti, přece nevyžene vlastní krev, ale žena se nedala, a tak dlouho na něho naléhala, až si povzdychnul a souhlasil. Jeníček s Mařenkou byli radostí bez sebe, že půjdou do lesa s tátou, doma by je čekaly jen ústrky a pošťuchování, v lese si sezobnou tu malinu, tu borůvku a bude jim fajn. Matka jim každému dala džbánek na jahody, aby pilně sbíraly a domů něco přinesly.

Tak se vydali na cestu, otci byla dnes sekera obzvlášť těžká a do řeči mu bylo jako mrtvému na pohřbu. Šli a šli, až přišli na místo, kde byl les nejhlubší a nejčernější. „Tady si, děti, chvílku odpočiňte, já tu budu opodál pracovat, však uslyšíte.“ Jeníček a Mařenka si lehli do mechu a než by jeden okem mrknul, usnuli. Když se děti probudily, děsně se polekaly, byla totiž už tma, ale protože opodál uslyšely rány sekerou, zase se uklidnily a šly za otcem. Dovedete si představit jejich nové uleknutí, když přišly na mýtinu a tam viděly sekeru zavěšenou na větvi, jak se ve vánku komíhá a buší do stromu? Mařenka se dala do usedavého pláče, Jeníček bezradně pobíhal kolem a volal otce, ale ani pláč ani pobíhání nic nepřinesly. Les byl temný a tichý a lhostejný. Tu Jeníčka napadlo, že vyleze na strom, aby se rozhlédl, zda neuvidí nějaké světýlko, které by je zavedlo k lidem; dobrým či zlým, na to nepomyslel.

Když se rozhlédl temnotou, opravdu jedno světýlko v dálce uviděl, křiknul dolů na Mařenku, aby si pamatovala směr a slezl a vydali se na cestu za světýlkem. Byla to lopotná cesta, temnotou a roklinou a přes bystřinu s úžlabinou, ale ještě dřív, než by únavou padly do mechu, dorazily děti na mýtinu, kde stála malá chaloupka. To vám byla krása a jak to tu omamně vonělo! „To je jako na pouti!“ řekl Jeníček a šel blíž a zvědavě si chaloupku prohlížel, pak si kousek uždibnul, ochutnal a pak šeptnul: „Je z perníku!“ Mařenka na nic nečekala a též si kousek ulomila; to byla dobrota! Na jazyku se to rozplývalo, nebylo to k zastavení, děti loupaly a jedly jako divé, takže si nevšimnuly, že se najednou otevřely dveře a v nich stojí stařenka, ve tváři úsměv a na jazyku mlsnou slinu: „Děťátka, milá kuřátka, proč nejdete dovnitř a trochu se neohřejete?“ Na takové pozvání nebyla jiná odpověď než sednout ke stolu, jíst, co hrdlo ráčilo, a po dobré večeři lehnout do měkoučké postele a spát a spát.

Pak přišlo ráno a tu dobrou stařenku proměnilo v zlou a šerednou čarodějnici, která Mařenku probudila štulcem a do ruky jí vrazila koště, aby se činila, zatímco ona popadla spícího Jeníčka a šup s ním do kozího chlívku a pěkně pod petlici. „Tady budeš, holátko, dokud pěkně neztloustneš, pak si tě upeču!“ Mařence nastala krutá služba, musela uklízet a vařit a krmit Jeníčka hezky dotlusta, aby byl brzy k pečení. Babice neměla slitování, ani potoky slz jí neobměkčily a všechny prosby po ní sklouzly do prachu. Každý den se přišourala ke chlívku a kontrolovala, jak si Jeníček stojí, musel vystrčit prst, aby si řízla a viděla, mnoho-li je na něm sádla. Ale Jeníček nebyl dnešní, místo prstu krátkozraké babici podal vždycky klacík, a tak měl další den k dobru. Jenomže jednoho dne přišlo to čekání čarodějnici moc dlouhé. „Zítra jdeš do pece!“ řekla a bylo to!

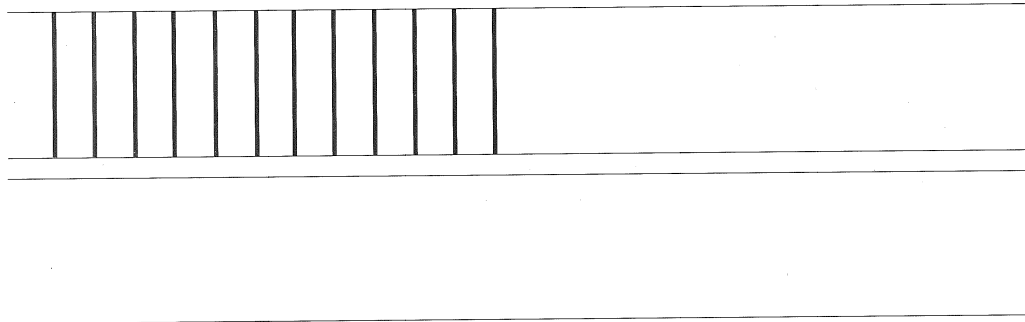
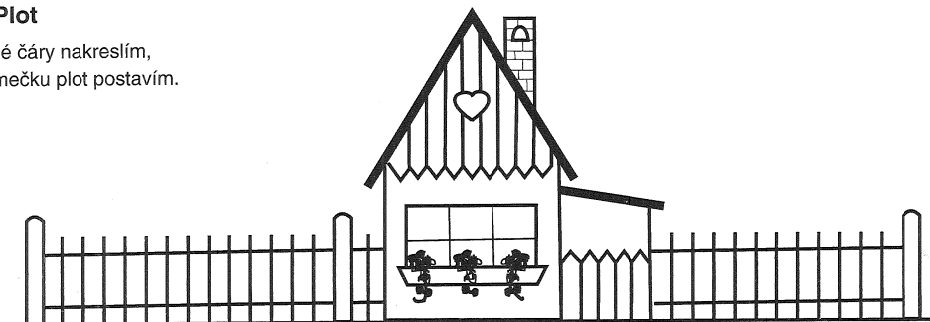
Toho rána vstávaly s Mařenkou za kuropění, zatímco čarodějnice si vzala na starost pořádný oheň v peci, ubohá Mařenka musela nanosit plný kotel vody a zadělat na knedlíky. Když tam tak celá uplakaná chodila po světnici, loupla po ní babice zlověstně okem a řekla: „Sedni si tu na lopatu a podívej se do pece, zda je dost roztopeno!“ Mařence hned svitlo jaké pokoukání má bába na mysli, a tak se k lopatě stavěla nešikovně, jako by ji ještě nikdy neviděla, a pokaždé sklouzla dolů, až z toho měla čarodějnice mrzutou náladu a nakonec křikla: „Slez, ty nemešlo, já ti ukáži, jak se sedí na lopatě!“ A jak byla zlá, tak byla hloupá, usadila se na lopatě, ale než mohla podat Mařence další kázání, dívenka lopatu popadla a šup s babicí do pece a rychle zabouchla dvířka a zavřela je na železnou petlici. Babice řvala, bušila do dvířek, ale závora nepovolila, a tak se ta zlobota upekla dočerna.

Teď běžela Mařenka do chlívku, aby vysvobodila Jeníčka; to vám bylo radosti! Než se děti vydaly na cestu k domovu, ještě si prohlédly čarodějnické poklady a našly truhličku a ta byla plná dukátů, a tak si ji vzaly. Celý den šly tím černým lesem, a když se zase pomalu stmívalo, uviděly v dálce světýlko, a když k němu přišly, byly doma. Otec byl radostí a štěstím bez sebe, když je viděl, ale macecha dělala tak kyselé obličej, až se otec rozhněval, popadl sukovici a vyhnal ji z domu. Pak mu děti ukázaly truhličku s dukáty a od toho dne jim bylo do zpěvu a do skoku a žili šťastně a spokojeně, dokud neumřeli.

PŘÍLOHA P II: GRAFOMOTORICKÝ LIST „STAVÍME PLOT“

10. Plot

Rovné čáry nakreslím,
k domečku plot postavím.

PŘÍLOHA P III: POHÁDKA O KOBLÍŽKOVĚ

Žili byli dědeček a babička. Měli chaloupku se zahrádkou v malé vsi mezi lesy a loukami. Jednou poprosil dědeček: "Usmaž mi, babičko koblížek!" "Moc ráda, ale není z čeho! Mouka nám už dočista došla!" Dědeček se zamyslel a pak radil: "Babičko, zameť na sýpce a vymeť zbytky z truhly, však se jí troška nasbírám! Babička nametla a naškrabala dvě hrsti mouky a zamísila těsto smetanou, z těsta koblíh, ten usmažila na másle a položila na okno vystydnout. Koblížek pomalu vychládal, ale brzy ho to přestalo bavit, jen tak ležet. Skutálel se z okna na zápraží, ze zápraží na zahradu, ze zahrady na cestu vedoucí kolem chaloupky. A jak se tak kutálí a kutálí, potká zajíce a ten povídá: "Koblížku, koblížku, já tě sním!" Koblížek se tuze vylekal a prosil: "Ne, nejez mne zajíčku, zazpívám ti písničku." A než stačil zajíc odpovědět, spustil:

"Já koblížek, koblížek,
po sýpce metený,
po truhlách škrabaný,
smetanou mísený,
na másle smažený,
na okénku chlazený.
Já dědečkovi utekl,
já babičce utekl:
a tobě, zajíčku, také uteču."

A co nejrychleji se cestou kutálel dál, jen pryč od zajíce! Cesta vedla k lesu, kde přecházela v lesní pěšinu plnou kořenů stromů. Koblížka hrbolatá pěšinka vyhazovala do výšky a ten výskal radostí nad takovou zábavou. To by si u babičky s dědečkem neužil!
Tu najednou proti němu šedivý vlk: "Koblížku, koblížku, já tě sním!"
"Ne, vlku, nejez mne, zazpívám ti písničku." A zpíval:

Já koblížek, koblížek,
po sýpce metený,
po truhlách škrabaný,
smetanou mísený,
na másle smažený,
na okénku chlazený.
Já dědečkovi utekl,
já babičce utekl,
já od zajíčka utekl:
a tobě, vlku, také uteču."

A rychle se odkutálel, sotva ho vlk zahlédl. A kutálí se lesem dál a proti němu medvěd.
"Koblížku, koblížku, já tě sním!"

"Ne, nejez mne medvídku, raději poslouchej mou písničku!" křikl koblížek.

"Já koblížek, koblížek,
po sýpce metený,
po truhlách škrabaný,
smetanou mísený,
na másle smažený,
na okénku chlazený.
Já dědečkovi utekl,
já babičce utekl,
já od zajíčka utekl,
já od vlka utekl,
a tobě, medvěde,
taky uteču."

A kutálel se dál ještě rychleji. Medvěd ho sotva koutkem oka zahlédl. Tu jde proti němu liška. "Koblížku, je koblížku, jak jsi pěknoučký, voňavoučký!" To se koblížkovi líbilo a začal zase zpívat svou písničku. Liška poslouchá, poslouchá a pomaloučku, polehoučku se přikrádá ke koblížkovi blíž a blíž.

"Já koblížek, koblížek,
po sýpce metený,
po truhlách škrabaný,
smetanou mísený,
na másle smažený,
na okénku chlazený.
Já dědečkovi utekl,
já babičce utekl,
já od zajíčka utekl,
já od vlka utekl,
já od medvěda utekl:
a tobě, liško, také uteču!"

"To je ale krásná písnička, koblížku," povídá liška, "jen škoda, že tak špatně slyším. Už jsem stará. Víš co, sedni si mi na nos a zazpívej mi tu píseň ještě jednou!"
Koblížek měl radost, že se lišce písnička líbí, vyskočil lišce na nos a zazpíval:

"Já koblížek, koblížek....."

A liška ham! A snědla ho.

PŘÍLOHA P IV: POHÁDKA O VELIKÉ ŘEPĚ

Byli jeden dědeček a babička a měli malou vnučku. Hospodařili na svém malém políčku a chovali několik domácích zvířátek. Každý den vnučka Evička pomáhala svým prarodičům krmit husy, slepice a dobroty také nosila pejskovi, který měl před domkem svou misku. Pejsek nebyl lakomý a pokaždé schoval něco na zub pro kočičku. Ta pak odsypala ze svého pár drobtů k myši komůrce na půdě. Nakrmená myška si pak s kočičkou hrála na honěnou třeba celou noc. A tak tu spolu hezky žili.

Zatímco Evička krmila zvířátka, babička pracovala v kuchyni, děda, ten měl na starost pole. Brzy ráno se svou prací začínal a pozdě večer s ní končil. Sázal, zaléval, plel, okopával a o co víc pracoval, o to víc se rostlinkám dařilo. Vypěstoval řepu takovou, že se na ni chodili dívat ze sousední vsi. Byla obrovská, zabírala půlku pole a stále rostla a zvětšovala se. Nedalo se nic dělat, děda ji musel vykopat. Přece jen to jeho pole zas tak veliké nebylo. Motyka se mu však hned zlomila. Co teď? Jak tu řepu dostat ven?

Zavolal na pomoc babičku. Ta uchopila dědu v pase, ten chytil ze všech sil silné listy a společnými silami táhli, táhli, ale řepu nevytáhli.

Babička zavolala Evičku. "Ráda pomohu, však vy se o mne také staráte," přiběhla ochotně Evička. Ač se snažili ze všech sil, řepa nepovolila.

Vnučka běžela pro pejska. Pes chytil Evičku, Evička babičku, babička dědečka, dědeček řepu - táhli - táhli, táhli, ale řepu stejně nevytáhli.

"Haf, haf, sami nic nezmůžeme. Kočičko, pojď nám na pomoc!" přivolaal pejsek kočičku. Ta se postavila do řady, chytila pejska, ten vnučku, ta babičku, ta dědečka, ten řepu - táhli, táhli - už se zdálo, že řepa trochu povoluje - ale nakonec ji nevytáhli.

"Budeme to muset vzdát. Na takovou velikou řepu nemáme dost sil," vzdychal zklamaně děda.

"A co já?," ozval se dole u země pisklavý hlásek. To přišla kočičce na pomoc malá myška.

"Ty myško? Jsi taková maličká. Jak bys mohla pomoci?" Nevěřila babička.

Děda se jen smál a taky nevěřil.

Ale myška už stála v řadě. Chytila se pevně kočičky, kočka pejska, pejsek vnučky, vnučka babičky, babička dědečka, dědeček řepy - táhli, tááhli, táááhli - a najednou rup! - řepa byla venku.

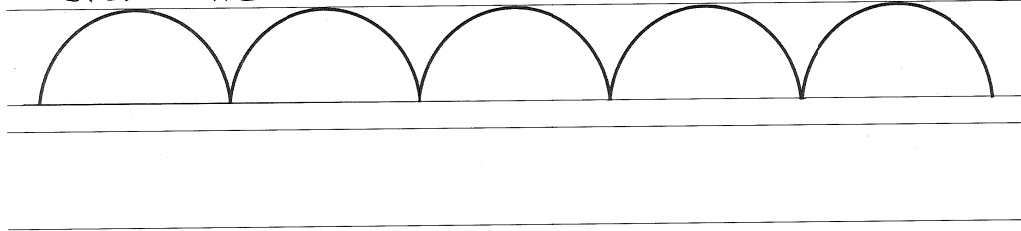
Zůstala po ní v zemi díra, že by se tam vešel povoz i s koňmi...

Jak řepa povolila, svalili se všichni na jednu hromadu, smáli se a smáli. Společnými silami se jim dílo podařilo.

PŘÍLOHA P V: GRAFOMOTORICKÝ LIST „SKÁKAL PES“

18. Skákal pes

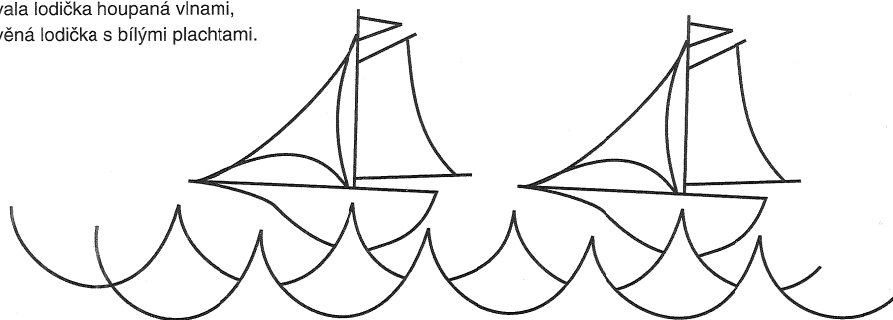
Skákal pes, přes oves,
přes zelenou louku.

PŘÍLOHA P VI: GRAFOMOTORICKÝ LIST „LODIČKA“

20. Lodička

Plavala lodička houpaná vlnami,
dřevěná lodička s bílými plachtami.

PŘÍLOHA P VII: POHÁDKA O ŠNEKOVI

Byl jeden malý šnek a ten neměl rád zeleninu. Bydlel s maminkou blízko lidí a tak často našel zbytky, hlavně sladké sušenky nebo bonbony a to mu chutnalo ze všeho nejvíc. Maminka mu vždycky říkala: „Šnečku, když nebudeš jíst lístky, nenaroste ti ulita. Šnek musí mít ulitu, to je jeho domeček a úkryt před nepřáteli.“

Ale Šneček si myslel svoje. „To jsou jen řeči, to musí maminky říkat, ale mně ulita jistě naroste, a ty sladké věci jsou tak dobré a stejně, u maminky v ulitě je nejlépe.“ Jednoho dne maminka zase odešla hledat nějaké lístečky k obědu a Šneček zůstal sám. Šel si hrát s ostatními šnečky na louku, když najednou začalo pršet. Ostatní kamarádi se schovali do svých ulit, ale ty byly ještě příliš malé na to, aby se tam Šneček mohl přidat. A listy keřů a květin, pod které by se mohl schovat, byly tak daleko.

Než Šnečka našla maminka, byl promočený a zmrzlý. Než ho maminka schovala, měl už vysokou teplotu, rýmu a kašel, a všechno ho hrozně bolelo.

Dlouho byl nemocný a maminka se o něj starala, nosila mu bylinky a různě léčivé kořínky, až se Šneček konečně uzdravil.

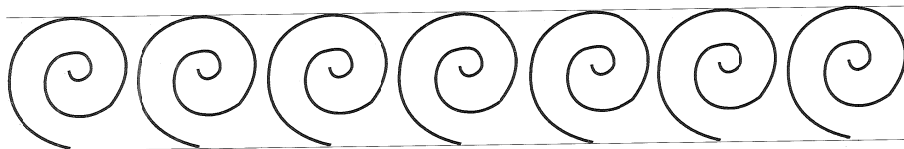
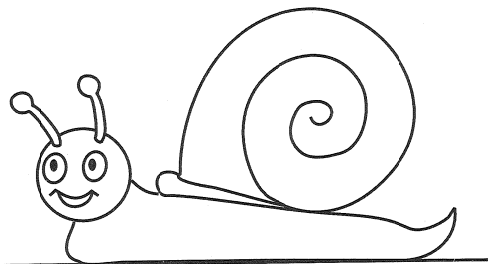
„Já vím, maminko, že jste mi to vždycky říkala,“ řekl Šneček, když mu bylo lépe. „Ale já už se polepším, opravdu!“

A také že ano. Začal jíst to správné šnečí jídlo, kdykoli se plazil okolo sladkostí, ani se jich nedotknul. A opravdu! Po krátké době mu na zádech začala růst ulita. Nejdřív byla malá, malinká, že by se mu tam ani tykadla nevešla. Ale zanedlouho se mu na zádech skvěla krásná, žíhaná, pevná ulita, ve které dnes už schovává svoje malé šnečky.

PŘÍLOHA P VIII: GRAFOMOTORICKÝ LIST „ŠNEK“

6. Šnek

Za sucha i rosy
dům na sobě nosí.

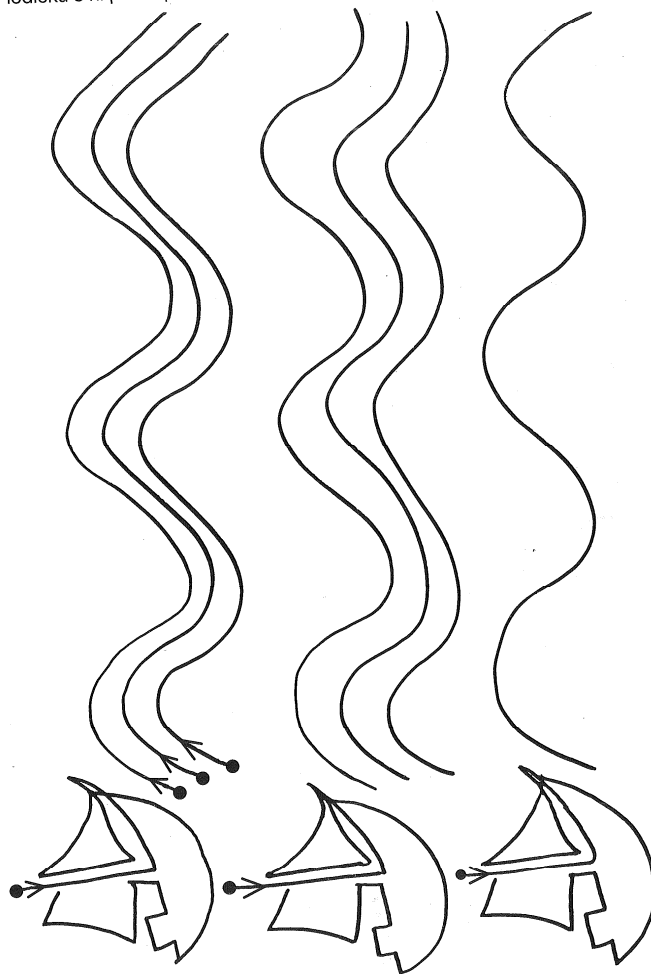

PŘÍLOHA P IX: POHÁDKA O ZLATÉ RYBCE

O zlaté rybce Žil – byl jeden rybář. Ten rybář byl chudý. Žil se svou ženou v malé chaloupce. Každý den vyplouval rybář na moře a chytal ryby. I dnes vzal rybář síť a šel k moři. „Když nic nechytíš, domů se nevracej!“ volala na rybáře jeho žena. A tak rybář šel. Slunce svítilo a moře bylo klidné. Rybář hodil síť do moře a čekal. Čekal dlouho. Až v poledne se v síti zatřpytila malá rybka. Byla to zlatá rybka. Rybář ji vytáhl z vody a rybka povídá: „Dobrý den, rybáři. Já jsem zlatá rybka. Jsem dcera mořského krále. Pusť mě zpátky do moře. Splním ti tři přání.“ „Jsi krásná, zlatá rybko,“ řekl rybář, „pusť tě zase do moře.“ Rybář hodil zlatou rybku zpátky do moře a rybka odplavala pryč. Potom se rybář vrátil domů. Vyprávěl ženě o zlaté rybce. „Ty hlupáku!“ nadala mu žena. „Rybka ti chtěla splnit tři přání. Proč sis něco nepřál? Jsi starý hlupák, muži! Běž zpátky k moři a zavolej tu rybu. Řekni jí, že chceš nové necky na praní.“ Rybářovo první přání Rybář se vrátil k moři. Moře bylo stále klidné a tak rybář zavolal: „Zlatá rybko, kde jsi!“ „Za chvíli se na hladině objevila zlatá hlavička: „Volal jsi mě? Tady jsem. Co si přeješ, rybáři?“ „Moje žena chce nové necky,“ řekl rybář. Zlatá rybka mu odpověděla: „Byl jsi na mě hodný, rybáři. Běž teď domů. Najdeš tam nové necky.“ Rybář poděkoval a spěchal domů. A opravdu. Doma už čekaly nové necky. Byly velké a krásně malované. Ale žena povídá: „Necky jsou krásné, rybáři. Ale já chci ještě nový dům! Vrať se k moři a přej si velký dům.“ Rybářovo druhé přání A tak se rybář zase vrátil k moři. „Rybko, rybičko!“ volal. „Tady jsem. Co si přeješ, rybáři?“ zeptala se rybka. „Moje žena chce nový dům,“ řekl rybář. „Velký dům.“ „Dobře,“ řekla rybka. „Byl jsi na mě hodný, rybáři. Splním ti i tohle přání.“ Rybář se vracel domů a říkal si: „Žena bude mít velikou radost, že máme nový dům.“ Už viděl novu střechu. A za chvíli viděl celý dům. Ale před domem stála jeho žena a mračila se: „Dům je krásný, rybáři! Ale já teď chci palác! A krásné šaty! A zlato a drahokamy!“ Rybářovo třetí přání Nešťastný rybář se vrátil k moři. Ale moře už nebylo klidné. Slunce nesvítilo a obloha byla tmavá. Rybář zavolal na rybku. Chvilí čekal. Až po chvíli se rybka objevila. „Nezlob se, zlatá rybko,“ řekl rybář. „Ale moje žena si teď přeje palác! A krásné šaty! A zlato a drahokamy!“ „Splním ti i tohle přání,“ řekla rybka a byla pryč. Rybář jí ani nepoděkoval. Vrátil se domů. Místo domu stál veliký palác. Byl to překrásný palác! Nahoře na schodech čekala rybářova žena. Měla krásné šaty, zlaté náušnice, prsteny a náhrdelník z drahých kamenů. Hned volala na muže: „Podívej se na ten krásný palác, rybáři! Vrať se k moři! Řekni rybce, že chci být královna!“ Rybář se polekal: „Ale rybka se bude zlobit. Už nám splnila tři přání. Neposílej mě zpátky k moři, ženo.“ „Jsi starý hlupák, rybáři!“ zlobila se žena. „Hned se vrať k moři!“ A tak nešťastný rybář šel. Kdo chce stále víc, nebude mít nic. Na moři teď byla bouře. Vítr foukal a na nebi svítily blesky. „Zlatá rybko, kde jsi?!“ volal rybář. Rybka připlula ke břehu. „Moje žena chce být královna,“ řekl rybář. Ale rybka neřekla nic. Jen se zamračila a plavala pryč. Rybář čekal na břehu moře. Ale zlatá rybka už se nevrátila. Když se rybář vrátil domů, krásný palác byl pryč. Stála tu zase jen malá chaloupka. Před chaloupkou stála žena a plakala. „Neplač, ženo,“ řekl rybář. „Chtěla jsi pořád víc a víc. Proto teď nemáš nic.“ Rybář byl rád, že má zase svoji starou chaloupku. A brzy se vydal zase na lov ryb. Ale zlatou rybku už nikdy nespatriil.

PŘÍLOHA P X: GRAFOMOTORICKÝ LIST „VLNKY“

21. Vitr vlnku udělal,
lodičku s ní pohoupal.

PŘÍLOHA P XI: POHÁDKA ČERVENÁ KARKULKA

Žilo jednou jedno děvčátko a to dostalo od babičky k narozeninám dárek – červenou čepičku. Rádo ji nosilo, a proto jí říkali Červená Karkulka. Babička bydlela za lesem a Karkulka ji často navštěvovala. Jednoho dne měla i babička narozeniny a maminka k ní Karkulku poslala s košíčkem plným dárků. Děvčátko muselo projít hlubokým lesem a proto jí maminka přikazovala: „Jdi rovnou k babičce, Karkulko, a nikde se nezdržuj a nescházej z cesty. Mohlo by se ti něco zlého přihodit.“

Karkulka to slíbila, ale na svůj slib brzy zapomněla. Jakmile uviděla rozkvetlé lesní květy, začala je pro babičku sbírat do kytičky. V hlubokém lese žil také zlý vlk. Karkulku zahlédl a začal ji zpoza stromů sledovat. Po chvíli jí nadběhl, vynořil se před ní a ptal se: „Kam jdeš, Karkulko?“

„K babičce,“ odpověděla Karkulka. „Nesu jí k narozeninám košíček plný dárků. Bydlí v chaloupce za tímhle lesem.“

Vlk to uslyšel a pelášil k babiččině chaloupce, aby tam byl dřív než Karkulka. Zaklepal na dveře.

„Kdo to klepe?“ ptala se babička. „To jsem já, Karkulka. Jdu ti popřát hezké narozeniny a nesu dárky,“ odpověděl jí vlk tenkým hláskem. Babička si myslela, že je to opravdu Karkulka. Pustila vlka do chaloupky a ten ji spolkl. Potom si nasadil na čumák brýle, vlezl do postele a přikryl se.

Karkulka zatím doběhla k babiččině chaloupce a celá natěšená, že jí udělá dárečky radost, zaklepała na dveře. Vešla dovnitř, podívala se na vlka ležícího v posteli a podivila se:

„Babičko, ty máš ale velké uši.“

„To abych tě lépe slyšela,“ řekl vlk.

„Ty máš ale velké oči, babičko,“ podivila se zase Karkulka a vlk odpověděl: „To abych tě lépe viděla.“

„Ty máš ale velkou pusou, babičko,“ podivila se Karkulka a vlk zařval:

„To abych tě mohl lépe sníst!“ Pak otevřel svoji tlamu a Karkulku spolkl taky. A jak měl plné břicho, svalil se zpátky do postele a tvrdě usnul.

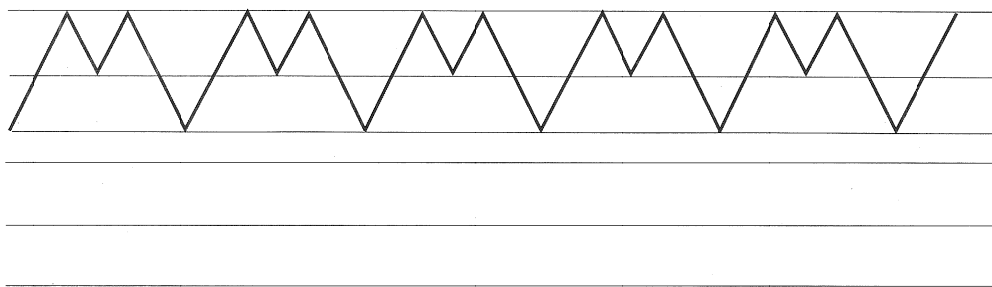
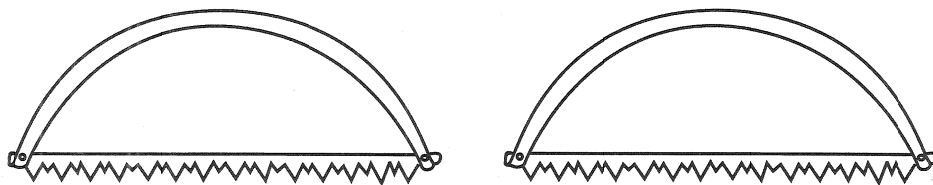
Brzy šel kolem hajný, který při svých pochůzkách lesem vždy babičku navštívil. Z chaloupky však uslyšel hlasité chrápání. Nakoukl dovnitř oknem a v babiččině posteli vidí ležet vlka s obrovským břichem! To on asi snědl babičku! Vešel tedy dovnitř a tesákem vlkovi břicho rozřízl. Jak se podivil, když z něho s babičkou vyskočila i Karkulka. Obě byly živé a zdravé.

Všichni začali nosit kamení a sypat je vlkovi do břicha. To pak zašili. Když se vlk probudil, uháněl pryč do svého lesa. Bylo mu ale těžko a měl žízeň. Nejblíže byla babiččina studna, když se však nad vodu nakláněl, těžké břicho ho stáhlo dolů a již ho nikdo nikdy neviděl.

PŘÍLOHA P XII: GRAFOMOTORICKÝ LIST „PILA“

28. Pila

Řežem dříví na polínka,
ať má čím topit maminka.

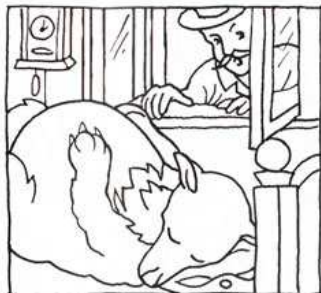

PŘÍLOHA P XIII: OMALOVÁNKA ČERVENÁ KARKULKA

PŘÍLOHA P XIV: DĚJ POHÁDKY DLE POSLOUPNOSTI

Obrázky si vybarvi, vystřihni a seřaď je tak, jak jdou
správně za sebou.

PŘÍLOHA P XV: ZÁZNAMOVÝ ARCH PRO POZOROVÁNÍ DĚTÍ Z MŠ PŘI GRAFOMOTORICKÝCH ČINNOSTECH

Jméno dítěte:

Datum:

Lekce a grafomotorický prvek:

1. Úroveň jemné motoriky	Nezvládá	Zvládá s dopomocí	Zvládá sa- mostatně
Manipulace s drobnými předměty			
Stříhání			
Uvolňovací cviky			
Kreslení			

2. Úroveň spontánní kresby	Nezvládá	Zvládá s dopomocí	Zvládá sa- mostatně
Postava			
Dům			
Rozdílné náměty			

3. Úroveň grafomotorických prvků	Nezvládá	Zvládá s dopomocí	Zvládá sa- mostatně
Svislé a vodorovné čáry			
Kruh			
Horní a dolní oblouk			

Spirála			
Vlnovka			
„Zuby“			

4. Stav návyků při kreslení	Nezvládá	Zvládá s dopomocí	Zvládá sa- mostatně
Držení tužky			
Postavení ruky			
Uvolněnost ruky, tlak na podložku			
Plynulost tahů			

5. Úroveň vizuomotoriky	Nezvládá	Zvládá s dopomocí	Zvládá sa- mostatně
Obtahování			

PŘÍLOHA P XVI: INFORMOVANÝ SOUHLAS ZÁKONNÉHO ZÁSTUPCE

Dobrý den,

jmenuji se Michaela Sýkorová a studuji Univerzitu Tomáše Bati ve Zlíně, obor Učitelství pro mateřské školy. Jsem ve 3. ročníku a píšu bakalářskou práci na téma **Vliv grafomotoriky na rozvoj dětí předškolního věku.**

Dovoluji si Vás požádat o souhlas s účastí Vaší dcery/syna na výzkumu, týkající se vlivu grafomotoriky na rozvoj dětí předškolního věku. S Vaším dítětem budu pracovat formou cvičení zaměřených na rozvoj grafomotoriky (**grafomotorika – pohyby nutné pro psaní**) a zjišťovat pokroky, které děti udělaly. Jednotlivá cvičení dítěti umožní rozvíjet psací pohyby. Výsledky mohou sloužit MŠ i Vám rodičům pro další práci s dětmi.

Získané informace budou využity jen ke studijním účelům v rámci zpracování bakalářské práce a bude zachována absolutní anonymita.

Tímto bych Vás chtěla požádat o Váš podpis a vyjádření souhlasu s tím, že budu pracovat s Vaším dítětem.

Děkuji za Váš čas i ochotu

Michaela Sýkorová

Jméno dítěte

Souhlasím - Nesouhlasím

s účastí mého dítěte na výzkumu, týkající se vlivu grafomotoriky u dětí předškolního věku.

V..... dne

podpis zákonného zástupce